ప్రత్యామ్నాయం : ప్రజా హెజమనీ

ప్రాంతీయ పార్టీలు : బాస్టర్డ్ హెజమనీ

డబ్బు మద్యం పత్రికలు

గ్రాంసీ కౌంటర్ హెజమనీ

ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం

కమ్యూనిస్టులు : ప్రజా హెజమనీ

ఆంధ్రప్రదేశ్ లో రాజకీయ ప్రయోగాలు

1952-2020

ఓట్ల కోసం ప్రలోభాలు

కులసమీకరణల రాజకీయం

దళిత, బహుజనులు : ఆలోచనగా హెజమనీ

సినీ హీరో : సీజర్ హెజమనీ

డి వి వి ఎస్ వర్మ

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో
రాజకీయ ప్రయోగాలు
1952 - 2020

డి. వి. వి. ఎస్. వర్మ

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో రాజకీయ ప్రయోగాలు
1952 - 2020

తొలి ప్రచురణ : 2020 ఆగస్టు

స్వీయ ప్రచురణ కాపీలు : 1000

వెల : రూ 30

ముద్రణ : గోదావరి ప్రింటర్స్ – ఏలూరు

పుస్తకాలు : అన్ని ప్రముఖ పుస్తకాల షాపులలో

వివరాలకు :
డి వి వి ఎస్ వర్మ ,
34–20–3 బొమ్మల వీధి –తణుకు –534211

మీ అభిప్రాయాలను పంపండి:
whatsapp : 8500678977,
e-mail : dvvsvarma1946@gmail.com,

కృతజ్ఞతలు

ఈ పుస్తకంలో వివిధ అంశాలపై విలువైన సమాచారాన్ని ఈ కింది రచనలనుండి స్వీకరించడం జరిగింది.

1 శ్రీ ఐ నర్సయ్య గారి పరిశోధనాపత్రం (Left and National movements in Madrass Presidency1930-47,A Study in Politics of Hegemony)

2 ప్రొఫెసర్ కె శ్రీనివాసులు గారి వర్కింగ్ పేపర్ (Caste ,Class and Social Articulation in Andhra Pradesh)

3 ప్రొఫెసర్ కె వై రత్నం గారి పుస్తకం (The Dalit Movement and Democratization in Andhra Pradesh)

4 విశాలాంధ్ర వారు ప్రచురించిన ఆంధ్రప్రదేశ్ దర్శిని

వీరందరికీ కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

ఈ పుస్తకం చిత్తు ప్రతిని చదివి విలువైన సలహాలను ఇచ్చిన మిత్రులందరికీ పేరుపేరునా కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో రాజకీయ ప్రయోగాలు
1952 - 2020

విషయ సూచిక

1. ఒక సృజనాత్మక విశ్లేషణ.. 5

2. ముందుమాట 10

3. కమ్యూనిస్టులు : ప్రజా హెజమనీ 17

4. సినీ హీరో : సీజర్ తరహా హెజమనీ 41

5. దళిత, బహుజనులు : ఆలోచనగా హెజమనీ........................ 47

6. ప్రాంతీయ పార్టీలు : బాస్టర్డ్ హెజమనీ............................... 54

7. ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయం : ప్రజా హెజమనీ...................... 64

ఒక సృజనాత్మక విశ్లేషణ

గతాన్ని పరిశీలించడానికి వెనక్కు చూడాలి. వర్తమాన అధ్యయనానికి చుట్టూ చూడాలి. భవిష్యత్ నిర్మాణానికి ముందుకు చూడాలి. డెబ్భై ఏళ్ల ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయ సామాజిక పరిణామాల్ని అన్ని వైపుల చూస్తూ చేసిన అవలోకన ఇది. గతం వాస్తవాల (facts) మీద నిలబడుతుంది. వాస్తవం పవిత్రమైనది అన్నాడు ఇ. హెచ్. కార్. వాస్తవం ఒకటే అయినా వ్యాఖ్యానాలు అనేకం ఉంటాయి. నిర్జీవ సందర్భాలను వ్యాఖ్యానించేటపుడు వైవిధ్యం ఉండకపోవచ్చు. కానీ సజీవులైన మానవుల చేత నిర్మించబడిన వైవిధ్య భరితమైన మనుగడను మళ్లీ అదే జీవలక్షణాలున్న మనుషులు విశ్లేషించ పూనుకున్నపుడు మనకు తెలుసుననుకున్న గతమే కొత్తగా కనపడుతుంది, కొత్తగా అర్థమౌతుంది. అయితే గతాన్ని విశ్లేషించుకునే విధానాన్నిబట్టే వర్తమానం విశదమౌతుంది. వర్తమానం సరిగాలేదంటే గతాన్ని అర్థం చేసుకోవడంలో విఫలం చెందామన్నమాట. గతాన్ని చూసిన దృష్టికోణాన్నీ, తూనికరాళ్లనీ మార్చుకోవాలన్నమాట. కొత్త మూల్యాంకన విధానం ఎత్తుకోవాలన్నమాట. విద్యార్థి గణిత సమస్యలో పరిష్కార సాధనకు ఒక పద్ధతి విఫలమైతే మరొకటి ఎన్నుకోవడానికి ముందు లెక్క ను మరోసారి క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేయడం లాంటిదే ఇది కూడా. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో 1952-2020 మధ్య సాగిన రాజకీయ పరిణామాల్ని ప్రయోగాలుగా చూస్తు సాగిన విశ్లేషణ ఇది. డెబ్భై ఏళ్లంటే గతమే కానీ సమీప గతం లేదా సమకాలీన గతం. దీన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి కొత్తగా ఎన్నుకున్నది ఇటాలియన్ మార్క్సిస్ట్ మేధావి ఆంటోనియో గ్రాంసీ మార్గం.

నడుస్తున్న చరిత్రలో పడి కొట్టుకుపోయే వాళ్లేకానీ నిలబడి తేరిపార చూచే వాళ్లు తక్కువ. గతం చిత్రమైంది. సాధారణ కళ్లకు దూరంగా ఉన్నది సరిగా కనిపించదు. దగ్గరయ్యే కొద్దీ స్పష్టత పెరుగుతుంది. కానీ గతం అట్లాకాదు. అది దూరమైపోయే కొద్దీ నిశ్చలమైపోవడం వల్ల బొమ్మ రూపుకడుతుంది. అదే దగ్గరయ్యే కొద్దీ ప్రక్రియ సాగుతుండడం వల్ల సంచలిస్తూ కదల బారుతుంది. అడుగు భాగం కనిపించడంలో కోనేరులో రాయి పడిన స్థితికీ, అలలు తేరుకున్న స్థితికి ఉన్న తేడాయే ఇది కూడా !

ఈ నేపథ్యంలో చూసినపుడు మార్క్సిస్టు దృక్పథంతో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రాచీన మధ్యయుగ చరిత్రను రాయడానికి గతంలో కొన్ని ప్రయత్నాలు జరిగాయని మనకు తెలుసు. కాగా ఆధునిక యుగానికి వచ్చేసరికి స్వాతంత్ర్యోద్యమం, రాష్ట్రోద్యమం ప్రధాన భూమిక వహించాయి. జాతీయవాద దృక్పథం తో పాటు మార్క్సిస్టు కోణం నుంచి కూడా ప్రాంతీయ స్థాయిలో చరిత్ర రచన సాగింది. అయితే దీన్ని సవాల్ చేస్తూ జాతీయస్థాయిలో స్వాతంత్ర్యోద్యమం లో రైతుల, ఆదివాసీల, స్త్రీల పాత్రను తెరపైకి తెచ్చింది ఉపశ్రేణుల చరిత్ర . ఇది మహాకథనాల ఏకశిలా సదృశత్వాన్ని కొట్టి పారవేస్తూ చరిత్రలోని బహుళ తత్వాన్ని బహిర్గతం చేసింది. దీన్ని ప్రతిపాదించిన చరిత్రకారులు తాము ఇటాలియన్ మార్క్సిస్టు మేధావి ఆంటోనియో గ్రాంసీ నుంచి స్ఫూర్తి పొందినట్లు చెప్పుకున్నారు. రాష్ట్ర స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ఉపశ్రేణుల పాత్రను వెలికి తీస్తూ కొన్ని పరిశోధనలు జరిగినప్పటికీ అవి గ్రాంసీ సమగ్ర దృక్పథం నుంచి జరిగినవి కావు. గ్రాంసీ వ్యవస్థ సమూల మార్పును కోరుతూ ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతాల్లో ఉపశ్రేణుల కోణం ఒకటి మాత్రమే ! స్వాతంత్ర్యానంతర చరిత్రను గ్రాంసీ సమగ్ర దృక్పథం నుంచి పరిశీలించిన తొలి ప్రయత్నం ఇదే !

సమకాలీన ఆంధ్రప్రదేశ్ కు సంబంధించినంత వరకు ఇది పూర్తిగా కొత్త కోణం. ఇప్పటిదాకా ఈ చరిత్ర ఆయా రాజకీయ పార్టీల విడివిడి చరిత్రగా లేదా ముఖ్యమంత్రుల జీవితచరిత్రలుగా లేదా కులాల వారీగా ఓట్ల గణాంకాల పట్టికగా మాత్రమే ఉంది. గ్రాంసీ ఆలోచనల వెలుగులో సమకాలీన ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయాల్ని విశ్లేషించిన ఈ సందర్భాన్ని చూసినపుడు గ్రాంసీ భావనల్ని ఇక్కడి పరిణామాలకు అన్వయించినట్టుగా కాక ఆయన ఆలోచనల ప్రతిఫలనాలే ఇక్కడి పరిణామాల్లో సద్యో జనితమై ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది.

ఇది మొత్తంగా స్థూలదృష్టి విశ్లేషణ. సాధారణ దృష్టి నుంచి ఈ కాలాన్ని మూడు దశలుగా చూసినట్లు తెలుస్తుంది. ఇది కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టులనే రెండు జాతీయపార్టీల మధ్య పోటీని మొదటిదశగా చూసి తర్వాత కాంగ్రెస్, తెలుగుదేశం అనే ఒక జాతీయపార్టీ ఒక ప్రాంతీయపార్టీ మధ్య పోటీని రెండవ దశగా, ఇప్పుడు వై యస్ ఆర్ సి పి తెలుగుదేశం అనే రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల మధ్య

పోటీని మూడవదశగా చూస్తూ గ్రాంసీ ప్రతిపాదిత హెజిమొని (Hegemony) సిద్ధాంతం ఆధారంగా మొత్తం ఐదు దశలుగా వర్గీకరణ చెందింది. ఆధిపత్య వర్గాలు తమ అధికారానికి అనుకూలంగా ప్రజాసమ్మతిని పొందడాన్ని హెజిమొని గా గ్రాంసీ నిర్వచిస్తే ఐదు దశలలో ఆ సమ్మతి పొందిన మార్పులు ఇక్కడ విశ్లేషించబడిన తీరు ఇంతకు ముందెప్పుడూ మనం చూడలేదు.

1952 ఎన్నికల్లో కమ్యూనిస్టులు తమ అంచనాలకు మించి అనూహ్యంగా సాధించిన విజయాల వెనుక ఒక అసాధారణ శక్తి ఉన్నదని విశదం చేసి, దాన్ని వాళ్లు సాగించిన రాజకీయ సామాజిక సాంస్కృతిక కార్యకలాపాల సమ్మేళనం నుంచి కొత్త రూపం ధరించిన ప్రజా హెజిమొని గా గుర్తించడం తో ఈ విశ్లేషణ మొదలౌతుంది.

ఇది 1983 లో ఎన్ టి రామారావు పార్టీని పెట్టి 9 నెలలలో సాధించిన విజయాన్ని కేవలం సినీ గ్లామర్ హెజిమొని సాధించిపెట్టిందని భావించడం సరికాదంటూ, అప్పటి రాజకీయ సన్నివేశంలో ఏర్పడిన సర్వవ్యాపిత రాజకీయ సంక్షోభం సమ్మోహన శక్తులకు ద్వారాలు తెరిచిన వైనాన్నీ, పర్యవసానంగా అది కాంతివేగం తో ప్రజాసమూహాలను ఆకర్షించిన తీరును కొత్త చూపుతో చూసింది.

ఆ దశ లోనే దళితులపై సాగిన దాడుల, హత్యాకాండల నేపథ్యంలో ఏర్పడిన దళిత మహాసభ తన మేనిఫెస్టోలో ఆలోచనగా చేసిన దళిత–బహుజన హెజిమొని ని ప్రస్తావిస్తూ అప్పుడు పడిన బీజం తిరిగి సానుకూల పరిస్థితి వచ్చినపుడు అంకురిస్తుందన్న భవిష్యత్ దర్శనాన్ని చేసింది.

తర్వాత జరిగిన మరో కీలక మలుపు పై చేసిన విశ్లేషణ ప్రస్తుత రాజకీయ సంఘర్షణలోని ప్రత్యేకతలను ఆవిష్కరిస్తుంది. వ్యవసాయమే ప్రత్యేక వనరుగా ఉన్న ఆంధ్ర ప్రాంతం లో 1990 దశకంలో ఒక వైపు వ్యవసాయం తీవ్ర సంక్షోభం లో కూరుకుపోవడం, మరోవైపు దేశంలో సరళీకృత ఆర్థిక విధానాలు పెట్టుబడిదారీ పద్ధతులలో లాభార్జన ద్వారాలు తెరుచుకోవడం తో స్థానిక భూస్వామ్య ధనిక రైతు వర్గాలు భూ ఆదాయ మార్గం నుంచి పెట్టుబడి ఆదాయ

మార్గాలకు మళ్లడం తో ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ శక్తులు ఒక వర్గం గా రూపొందిన క్రమాన్ని గొప్ప లోచూపుతో వివరించింది.

ఒకే నాణానికి బొమ్మా బొరుసు లాగా, ఒకే ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గ ప్రయోజనాలను కాపాడే రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల వ్యవస్థ ఏర్పడిన తీరును తెర మీదకు తెస్తూ, ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల మధ్య వర్గ సంఘర్షణకు తావు లేనందువల్ల అవి రాజకీయ సంఘర్షణలో కొత్త రూపాలు తెచ్చాయని దాని పర్యవసానంగానే రాజకీయ సంఘర్షణ కుల సమీకరణల సంఘర్షణగా, కేవలం అధికార క్రీడగా, కుబేరుల ఆటగా మారిందని వినూత్న ఆవిష్కరణ చేసింది. ఈ ప్రాంతీయ పార్టీలు ప్రజా సమ్మతిని పొందడానికి వర్గ ప్రాతిపదిక లేని పరోక్ష పద్ధతిని అనుసరిస్తున్నాయని, ఉపశ్రేణి కులాల నాయకులకు చిల్లర పదవుల ఆశ చూపించి తమలో ఇముడ్చుకోవడం, ప్రజా సమూహాలను ప్రలోభ పథకాలతో ఆకట్టుకోవడం వంటి పద్ధతులను అనుసరించడాన్ని బాస్టర్డ్ హెజిమొని గా నిర్వచించడం ఈ విశ్లేషణలో పతాక సన్నివేశం.

ఆఖరున, పార్టీలకు ప్రత్యామ్నాయంగా ప్రజల హెజిమొనిని సాధించే క్రమం లో ఉపశ్రేణుల చారిత్రక సంఘటన అవసరాన్ని చెప్పడం అది పీడిత వర్గ, కుల ఐక్యత గా ఉండాలని కోరుకోవడం తో ఈ ప్రతిపాదన ముగుస్తుంది.

పూలే అంబేద్కర్ ల మార్గం లో దళిత బహుజన వర్గాలు సాగిస్తున్న కులాధిక్య వ్యతిరేక పోరాటాలు తప్ప ఇతర సైద్ధాంతిక ఆలోచనలు మసకబారుతున్న వేళ డివివియస్ వర్మ గారు ముందుకు తెస్తున్న ఈ సిద్ధాంత ప్రతిపాదన గొప్ప ఆశను కలిగిస్తున్నది. ప్రత్యామ్నాయ భావజాల ఆధిపత్య సాధనకు పాటించవలసిన విధివిధానాలపట్ల ఆయన ప్రజాస్వామిక దృక్పథాన్ని ప్రకటించారు. ఉన్నవి చాలకనా మళ్లీ ఈ గ్రాంసీ అధ్యయనం? అందునా విదేశీ సిద్ధాంతమా? రష్యాకు చైనాకు ఎత్తి పట్టిన గొడుగులు ఎగిరిపోయాక ఇప్పుడు ఇటలీ వంతు వచ్చిందా? అనే వాళ్లకు బహుళత్వం ఉన్న సమస్యకు బహుళాధ్యయనమే మార్గం అన్నది సమాధానం. ఇది మార్క్స్ లో అంబేద్కర్ నీ, అంబేద్కర్ లో గ్రాంసీని చూడవలసిన సందర్భం. అందుకే ఆయన మార్క్స్, పూలే, అంబేద్కర్, గ్రాంసీ ల అధ్యయనం

జరగాలని ప్రతిపాదించారు. ప్రజా సమ్మతి సాధనలో సాంస్కృతిక విప్లవానికి పెద్ద పీట వేశారు. ఇంతకంటే ఏం కావాలీ ?

డివివియస్ వర్మ గారు దాదాపు ఆరు దశాబ్దాల ప్రత్యక్ష రాజకీయ అనుభవం ఉన్న మేధావి. విశ్లేషకులు. తనదైన ఆలోచన కలిగిన దార్శనికులు. ఆచరణ శీలి. నిరంతరం ప్రజల హితం కోరుతూ కొత్త బాటలు వెదికే అన్వేషి. ఆయనకిప్పుడు కొత్త దారి దొరికింది. అది మన ముందుంది.

మీరు చదవబోయేది వాస్తవికత ఆధారంగా ఎంతో సృజనాత్మకంగా తయారు చేసిన డాక్యుమెంట్. లోతుగా స్పష్టతతో చేసిన ఈ విశ్లేషణ ఎంతో సరళంగా సాగి సమ్మతి సాధించే విధంగా ఉంది. తరచే కొద్దీ కొత్త ఆలోచనలు ఊరే ఊటలా ఉంది. వర్మ గారు నాకు గురుతుల్యులు. ఈ విశ్లేషణను ముందుగా చదివి ఈ మాటలు రాయడానికి హెచ్చు తగ్గులెంచక నాకు అవకాశం ఇచ్చారు. ఆయనకు కృతజ్ఞతలు. ఇక మీరు ప్రవేశించండి.

కొప్పర్తి వెంకటరమణమూర్తి

తణుకు

10.08.2020

ముందుమాట

ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ప్రస్తుతం రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల రాజకీయ వ్యవస్థ రూపుదిద్దుకుంది. తెలుగుదేశం పార్టీ, వై.యస్.ఆర్ కాంగ్రెస్ పార్టీలు ఒక దాని తర్వాత మరొకటి అధికార మార్పిడి కూడా చేసుకున్నాయి.

ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు ఏర్పడిన రాజకీయ నేపథ్యాన్ని, ఆ పార్టీల వర్గ స్వభావాలను ఆవిష్కరించుకోవాలి. 1952 నుండి 2020 వరకు రాష్ట్ర రాజకీయాలు అనేక మలుపులు తిరిగాయి. అందులో కీలకమైన ప్రయోగాలను విశ్లేషించుకోవాలి – దీనికోసం చేసిన ప్రయత్నమే ఈ చిన్న పుస్తకం.

1952లో జరిగిన ఎన్నికలలో ఆంధ్ర ప్రాంతంలో రెండు జాతీయ పార్టీల మధ్య రాజకీయ సంఘర్షణ జరిగింది. పైగా అది వర్గ సంఘర్షణ రూపంలో జరిగింది. దాదాపు 70 సంవత్సరాల తర్వాత ఈ పరిస్థితి పూర్తిగా మారిపోయింది. 2019 నాటికి రాష్ట్రంలో రాజకీయ సంఘర్షణ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల మధ్య సంఘర్షణ రూపం ధరించింది. పైగా ఇది వర్గ సంఘర్షణను పక్కన పెట్టింది. కుల సమీకరణల సంఘర్షణ రూపాన్ని తీసుకుంది. కుల సముదాయాలను సమీకరించే పథకాలను ముందుకు తెచ్చింది. ప్రజల సొమ్ముతో ఓటు బ్యాంకులు సృష్టించుకునే పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టింది. కోట్ల పెట్టుబడితో ఎన్నికల్లో పోటీపడడం, తర్వాత అంతకు మించిన ప్రజాధనాన్ని, ప్రకృతి సంపదలను దోచుకునే అవినీతి పద్ధతిని సర్వసాధారణం చేసింది. ఇదొక వికృత రాజకీయ క్రీడ. దీని పుట్టు పూర్వోత్తరాలను గత రాజకీయ పరిణామాల నుండి వెదికి పట్టుకోవాలి. శూన్యం నుండి ఏదీ పుట్టుకుని రాదు. ఈ వికృత రాజకీయం కూడా ఒక క్రమ పరిణామ ఫలితం. దానిని ఆవిష్కరించుకోవాలి.

కీలక మలుపులు

1. 1952 ఎన్నికలలో ఆంధ్ర ప్రాంతంలో 41 శాసనసభ స్థానాలు గెల్చుకుని కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏకైక పెద్ద పార్టీగా అవతరించింది. ఇది డబ్బు సంచులతో

తెచ్చుకున్న విజయం కాదు. కుల సమీకరణలతో సాధించిందీ కాదు. పౌర సమాజంలోని వివిధ తరగతులను ప్రజా సంఘాలలో సమీకరించి, ఉద్యమాలు నిర్వహించి సాధించిన రాజకీయ ఆధిపత్యం. దీనిని ఎలా సాధించారు? ఏ ఏ పద్ధతులను అనుసరించారు అన్న అంశాల్ని లోతుగా అధ్యయనం చెయ్యాలి.

2. 1983 ఎన్నికలలో రాష్ట్రంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ రాజకీయ ఆధిపత్యానికి గండి పడింది. సినీ హీరో ఎన్ టి రామారావు రాజకీయ ప్రవేశం చేసి, తెలుగుదేశం పేరుతో ప్రాంతీయ పార్టీని పెట్టాడు. 9 నెలలలో అధికారాన్ని చేజిక్కించుకున్నాడు. రాజకీయాలలో లేని వ్యక్తి హఠాత్తుగా రాజకీయ హీరో ఎలా అయ్యాడు ? రాజకీయ సంక్షోభ కాలంలో సమ్మోహన శక్తులకు ద్వారాలు ఎందుకు తెరుచుకుంటాయి ? ఈ పరిణామాలు చూపిన ప్రభావం ఏమిటి? అన్న అంశాలను పరిశీలించాలి

3. 1985 లో కారంచేడులో ఆధిపత్య వర్గాలకు చెందిన కుల దురహంకారులు దళితవాడ పై సాగించిన మారణకాండ నేపథ్యంగా రాష్ట్రంలో దళిత మహాసభ ఏర్పడింది. దళిత పదానికి ఎస్సీ, ఎస్టీ, బి.సి, మైనారిటీల సంఘటన అన్న విశాల నిర్వచనం ఇచ్చింది. కులరహిత – వర్గరహిత సమాజం కోసం సామాజిక సాంస్కృతిక ఉద్యమంగా ప్రారంభమైంది. 1994లో బహుజన సమాజ్ పార్టీ లో చేరి రాజ్యాధికారం కోసం ప్రయత్నించింది. దళిత – బహుజన కులాల రాజకీయ ఆధిపత్యం కోసం చేసిన ప్రయత్నం ఎందుకు ముందుకు సాగలేదు? దీని భావజాల ప్రభావం నిర్వహించే పాత్ర ఏమిటి అన్న అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

4. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ శక్తులు ఒక వర్గంగా రూపొందడం ఒక ముఖ్యమైన పరిణామం. అది అంతర్గత వైరుధ్యాలను సమన్వయం చేసుకుని ఒక వర్గంగా వ్యవహరించడంతో రాష్ట్ర రాజకీయాలను శాసించే స్థితిని తెచ్చుకుంది. ఈ పరిణామం రాజకీయ సంఘర్షణ స్వరూప స్వభావాలను ఎలా మార్చివేసిందో విశ్లేషించుకోవాలి.

5. రాష్ట్రంలో రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు ఏర్పడిన తీరులో వున్న సారూప్యతను

పరిశీలించడం. అవి దాదాపు ఒకే తీరు రాజకీయాన్ని అనుసరించడానికి దారి తీసిన పరిస్థితిని విశ్లేషించుకోవాలి.

దీనికి భిన్నంగా ప్రజా ప్రత్యామ్నాయాన్ని సాధించడం ఎలా అన్న స్థూలమైన చర్చ జరగాలి. ఇది రాష్ట్రంలో జరిగిన రాజకీయ పరిణామాల నేపథ్యం నుండి గత అనుభవాల నుండి, వర్తమాన పరిస్థితుల విశ్లేషణల నుండి అలాంటి ప్రజా ప్రత్యామ్నాయానికి దారులు వేసుకోవాలి.

ఆధునిక కాలంలో పౌరసమాజం బాగా విస్తరించింది. రాజకీయరంగంలో దానిని విస్మరించడం సాధ్యం కాని స్థితిని పొందింది. పాలక పార్టీలు తమ ఎన్నికల విజయాల కోసం, పాలనను నిలబెట్టుకోడానికి, కొనసాగించు కోడానికి పౌరసమాజ సమ్మతిని పొందడానికి నిరంతర ప్రయత్నాలు సాగిస్తున్నారు. దీనికి పౌరసమాజంలోని వివిధ సంస్థలను, వ్యవస్థలను సాధనాలుగా మల్చుకుంటున్నారు. ప్రస్తుత వ్యవస్థను మార్చాలనుకునే వారు ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయానికి పౌరసమాజ సమ్మతిని సాధించే ప్రయత్నాలను చేస్తున్నారు పౌరసమాజంలో జరిగే రాజకీయ సాంస్కృతిక సంఘర్షణ రాజకీయ పరిణామాలలో ముఖ్య పాత్రను పోషిస్తున్నది.

పౌరసమాజంలో ప్రజాసముదాయాల సమ్మతితో సాధించే ఆధిపత్యం లేదా హెజమనీ (Hegemony) పై ఇటాలియన్ కమ్యూనిస్టు, ప్రఖ్యాత మార్క్సిస్టు మేధావి ఆంటోనియో గ్రాంసీ విశిష్టమైన కృషి చేశారు. మార్క్స్ భావజాలాన్ని ఆధునిక కాలంలో విస్తరించిన పౌర సమాజానికి వర్తింపజేసి తన హెజమనీ సిద్ధాంతాన్ని గ్రాంసీ రూపొందించారు.

గ్రాంసీ గురించి, ఆయన భావజాలం గురించి రాష్ట్రంలో అంతగా ప్రచారం లేదు. ఈ రాజకీయ పరిణామాల విశ్లేషణలో కేంద్రబిందువుగా వున్న గ్రాంసీ భావజాలాన్ని సంక్షిప్తంగా పరిచయం చేసుకుందాం.

గ్రాంసీ భావజాలం - పరిచయం

గ్రాంసీ ఇటాలియన్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ నాయకుడు. 1915లో సోషలిస్టు పార్టీలో చేరి అందులో భాగంగా కమ్యూనిస్టు బృందాలను ఏర్పాటు చేసి 1922

లో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏర్పాటు లో పాత్రధారిగా వున్నాడు. 1922లో లెనిన్ నాయకత్వంలో ఏర్పడిన కమ్యూనిస్టు ఇంటర్ నేషనల్ లో సభ్యుడుగా వున్నాడు. 1924లో ఇటలీ పార్లమెంట్‌కు ఎన్నికయ్యాడు. అప్పుడే ఇటలీ కమ్యూనిస్టు పార్టీ ప్రధాన కార్యదర్శి అయ్యాడు.

ముస్సోలినీ ఫాసిస్టు పాలనలో 1926 లో అరెస్టు అయ్యాడు. గ్రాంసీ ఎంతటి గొప్ప మేధావి అంటే ప్రాసిక్యూషన్ తరఫున వాదించిన లాయరు "ఈ వ్యక్తి (గ్రాంసీ) మెదడును 20 ఏళ్లు పనిచెయ్యకుండా చెయ్యాలి" అన్నాడు. ఫాసిస్టు కోర్టు మరో నాలుగు నెలలు కలిపి 20 ఏళ్ల 4 నెలల శిక్ష విధించింది.

1926 నుండి 1937 వరకు జైలులోనే వున్నాడు. అనారోగ్యంతో 1937 ఏప్రిల్ 27 న మరణించాడు. జైలులో ఆయన మొత్తం 34 నోట్ బుక్స్ రాశాడు. 3000 పేజీలు వున్న ఈ నోట్ బుక్స్ లో రాజకీయ, సిద్ధాంత, సాహిత్య సాంస్కృతిక రంగాలపై తన పరిశోధనలను రాశాడు.

1970లో "సెలక్షన్స్ ఫ్రమ్ ది ప్రిజన్ నోట్ బుక్స్" పేరుతో కొన్ని భాగాలు ఇంగ్లీషులో వచ్చాయి. అప్పటి నుండి గ్రాంసీ రచనలకు ప్రపంచవ్యాపిత ప్రచారం లభించింది. ప్రస్తుతం మార్క్స్ రచనల తరువాత గ్రాంసీ రచనల మీదే విస్తారమైన చర్చ సాగుతున్నది.

రష్యాలో కార్మికవర్గ విప్లవం జయప్రదం కావడం, పశ్చిమదేశాల్లో కార్మిక వర్గ తిరుగుబాట్లు పరాజయం పొందడం ఆయన రచనలకు నేపథ్యంగా వుంది. రష్యాకి, పశ్చిమ దేశాల రాజ్య వ్యవస్థలకి మధ్యగల తేడాను గ్రాంసీ ఆవిష్కరించాడు. రష్యాలో రాజ్య వ్యవస్థ దానికి సహజమైన అణచివేత యంత్రాంగానికే పరిమితం అయింది. అంటే పోలీసులు, సైన్యం, కోర్టులు, బ్యూరోక్రసీ వగైరా అణచివేత సాధనాల ద్వారా పాలన సాగించింది. పశ్చిమదేశాల రాజ్యవ్యవస్థ దీనికి భిన్నమైంది. అక్కడ అణచివేత సాధనాల తో పాటు, అభివృద్ధి చెందిన పౌర సమాజం కూడా వుంది. ఈ రాజ్య వ్యవస్థ లు అణచివేత సాధనాలతో బాటు పౌర సమాజ సమ్మతిని పొందే పద్ధతిని కూడా అనుసరిస్తున్నాయి.

మత సంస్థలు, విద్యాసంస్థలు, ప్రజలు రూపొందించుకున్న ఇతర సామాజిక, సాంస్కృతిక సంస్థల ద్వారా తన వర్గ భావజాల ఆధిపత్యాన్ని సాధించుకుంటున్నది. యధాస్థితిని కొనసాగించే ఈ భావజాలాన్ని ప్రజా సమూహాల లోకజ్ఞానంలోకి చొప్పించడం ద్వారా పౌర సమాజ సమ్మతిని రాబట్టుకుంటుంది. ఇలాంటి సమ్మతిని పొందడాన్ని "హెజమనీ" గా గ్రాంసీ నిర్వచించాడు.

పౌరసమాజం మీద హెజమనీ అన్నది పాలక వర్గం మాత్రమే సాధించుకునే ప్రక్రియ కాదు. దీనికి ప్రతిగా దోపిడీ వ్యవస్థను కూలదోసే 'కౌంటర్ హెజమనీ' అంటే ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీని కూడా గ్రాంసీ గుర్తించాడు. ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీ సాధించడానికి అవసరమైన అంశాలను ఆయన ప్రస్తావించాడు.

1. కార్మిక వర్గం లేదా దానికి నాయకత్వం వహించే రాజకీయ పార్టీ తన మౌలిక వర్గంతోపాటు సమాజంలో వున్న ఇతర ఉపశ్రేణి శ్రామికులను, దోపిడీకి, వివక్షకీ గురౌతున్న సమూహాలను అంటే మహిళలు, మైనారిటీలు, భాషాప్రాంతీయ అస్తిత్వం కోసం ఉద్యమిస్తున్న ప్రజా సమూహాలను అది సమీకరించుకోగలగాలి. ఈ ఉపశ్రేణుల ఆకాంక్షలకు మద్దతునివ్వడం మాత్రమే కాదు వాటికి తానే గొంతుక కావాలి. వారి ఆకాంక్షలు తన ఆకాంక్షలుగా ప్రకటించగలగాలి.

2. గ్రామీణ ప్రాంత రైతాంగంతో ఐక్యసంఘటనకు పూనుకోవాలి. పారిశ్రామిక లాభాల కోసం, వ్యాపార లాభాల కోసం రైతులపై సాగే దోపిడీని అంతం చెయ్యడానికి అవసరమైన ఐక్యతగా ఇది రూపొందాలి.

3. కౌంటర్ హెజమనీ కోసం సవర్గ మేధావులను రూపొందించుకోవాలి. సంప్రదాయ మేధావుల నుండి కూడా వారిని రాబట్టుకోవాలి. కౌంటర్ హెజమనీ చుట్టూ సమీకరించే ప్రజాసమూహాల ఉమ్మడి ఆకాంక్షలను వ్యక్తం చేసేవారుగా, ఆయా ఉపశ్రేణులతో సయోధ్యను నెరపి సమ్మతిని సాధించేవారుగా ఈ సవర్గ మేధావులు కీలక పాత్ర పోషిస్తారు.

4. లోకజ్ఞానం నుండి విచక్షణ జ్ఞానం

   ప్రతి వ్యక్తీ తత్వవేత్తే అంటాడు గ్రాంసీ. ఎందుకంటే వారు ప్రపంచాన్నీ,

సమాజాన్ని తమదైన రీతిలో అర్థం చేసుకుంటారు. లోకజ్ఞానం వారి తత్వశాస్త్రం. ఇది వారి నిత్య జీవితాన్ని నడిపిస్తుంది – లోకజ్ఞానం ఒక వైరుధ్యాల పుట్ట. ఇందులో మత పరమైన విశ్వాసాలు, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు, పాలకవర్గాలు పెంచి పోషించే భావజాలం, జీవితానుభవం వగైరాలన్నీ వుంటాయి. ఇది వారి ప్రపంచం. దీనిని తప్పుడు చైతన్యంగా కొట్టి పారెయ్యకూడదు. వారి ప్రపంచంలో ప్రవేశించాలి. లోకజ్ఞానం భావజాలాన్ని విచక్షణా జ్ఞానం భావజాలంగా మార్చాలి. దీనిలో సాహిత్య, సాంస్కృతిక రంగాల పాత్ర కీలకమైంది. లోకజ్ఞానాన్ని విచక్షణా జ్ఞానంగా మార్చకుండా ప్రజాసమూహాలలో ఉమ్మడి ప్రపంచ దృక్పథాన్ని, సమాజాన్ని మార్చాలన్న చైతన్యాన్ని కలిగించడం సాధ్యం కాదు. అందుకే గ్రాంసీ భావజాలంలో సాంస్కృతిక కోణం కీలక స్థానం పొందింది.

5. కౌంటర్ హెజమనీ అన్నది కొన్ని వర్గాలకే పరిమితం అన్న భావన నుండి అదొక జాతీయ భావన రూపం ధరించాలి. అంటే కౌంటర్ హెజమనీ ఒక జాతీయ అవసరంగా, అందరి అవసరంగా రూపొందించాలి.

6. కౌంటర్ హెజమనీ నిర్మాణంలో నైతిక, రాజకీయ నాయకత్వ పాత్ర ప్రముఖమైంది. అలాంటి నాయకత్వం మాత్రమే సమాజంలో అన్ని వర్గాల సమ్మతిని, విశ్వాసాన్ని పొందుతుంది. ప్రతిష్టగల నాయకత్వం కౌంటర్ హెజమనీ నిర్మాణాన్ని వేగవంతం చేస్తుంది.

పౌర సమాజం లో హెజమనీ సాధించడం అంటే వ్యవస్థను మార్చడానికి ప్రజల్ని యుద్ధ సన్నద్ధుల్నిచెయ్యడం. పౌర సమాజం లో హెజమనీ ఒకసారి యుద్ధ సన్నద్ధ (వార్ ఆఫ్ పోజిషన్) దశకు చేరుకుంటే దాని విజయాన్ని ఎవరూ ఆపలేరు. అలాంటి హెజమనీ విజయాలు చేకూర్చే శక్తి అవుతుంది.

ఈ హెజమనీ ని సాధించే రెండు పద్ధతులను గ్రాంసీ ప్రస్తావించాడు. ఒకటి ప్రత్యక్ష పద్ధతి : ప్రజల భాగస్వామ్యంతో, ఉమ్మడి చైతన్యంతో ,ఇష్టపూర్వకంగా అందించే సమ్మతి ద్వారా సాధించేది నిజమైన హెజమనీ. రెండవది పరోక్ష పద్ధతి: ఇందులో ప్రజల ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యం ఉండదు. ఈ సమ్మతి

ఉపశ్రేణుల నాయకులను తనలో ఇముడ్చుకుని వారి ద్వారానూ, ప్రజా సమూహాలను వివిధ ప్రలోభాలతో పరోక్షంగా సాధించే సమ్మతి. దీనినే వంచనతో, నీతి బాహ్య పద్ధతులతో సాధించే బాస్టర్డ్ హెజమనీ (Bastard Hegemony) గా గ్రాంసీ పేర్కొన్నాడు

రాష్ట్రంలో వివిధ దశలలో జరిగిన రాజకీయ మలుపులను అందులో కనిపించిన హెజమనీలను పోలికలను విశ్లేషించుకోడానికి గ్రాంసీ భావజాలాన్ని ఆలంబన చేసుకోవడం అవసరం. అలాంటి ప్రయత్నమే ఈ చిన్న పుస్తకం.

రాష్ట్రంలో బాస్టర్డ్ హెజమనీ కి ప్రత్యామ్నాయంగా ప్రజా హెజమనీని సాధించాలన్న ఆలోచనను అందరి ముందూ పెట్టే ఈ ప్రయత్నాన్ని సానుకూలంగా స్వీకరిస్తారని ఆశిస్తూ ......

- డి వి వి ఎస్ వర్మ

8500678977

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో రాజకీయ ప్రయోగాలు
1952 - 2020

మొదటి భాగం

కమ్యూనిస్టులు : ప్రజా హెజమనీ

స్వతంత్రం వచ్చేనాటికి ఆంధ్రప్రాంతం మద్రాసు రాష్ట్రంలో భాగంగా వుండేది. 1952లో వయోజన ఓటింగ్ ప్రాతిపదికగా తొలి ఎన్నికలు జరిగాయి. ఆంధ్ర ప్రాంతానికి వున్న 140 అసెంబ్లీ స్థానాలలోనూ కాంగ్రెస్ పార్టీ పోటీ చేసి 40 స్థానాలు పొందింది. కేవలం 60 స్థానాలకు మాత్రమే పోటీ చేసిన కమ్యూనిస్టు పార్టీ 41 స్థానాలను గెల్చుకుంది. మిగిలిన స్థానాలను ఇతర పార్టీలు పంచుకున్నాయి. ఆంధ్రప్రాంతంలో ఎక్కువ సీట్లు సాధించిన కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏకైక పెద్ద పార్టీగా అవతరించింది.

ఈ అద్భుత విజయంపై రకరకాల విశ్లేషణలు వచ్చాయి. కాంగ్రెస్ పార్టీలో చీలికలు, అంతర్గత ముఠా తగాదాల వల్ల కమ్యూనిస్టు పార్టీ గెలిచిందన్నది ఒక విశ్లేషణ. మద్రాసు రాష్ట్రంలో భాగంగా వున్న తెలుగు ప్రాంతాన్ని ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా వేరు చెయ్యాలన్న నినాదంతో సాగిన ఉద్యమంలో కమ్యూనిస్టులు వహించిన ప్రముఖ పాత్ర వల్ల ప్రజల్లోకలిగిన ప్రాంతీయాభిమానం వారిని గెలిపించింది అన్నది మరో విశ్లేషణ. 1948-51 మధ్య కమ్యూనిస్టు పార్టీని నిషేధించి చాలామంది కమ్యూనిస్టు నాయకులను కాల్చి చంపడంతో ప్రజలలో

పెరిగిన సానుభూతి వారిని గెలిపించింది అన్నది ఇంకో విశ్లేషణ. ఈ విజయాల వెనక కమ్యూనిస్టులు సాగించిన ప్రజా కార్యకలాపాల ప్రస్తావనలు కూడా ఈ విశ్లేషణలలో చోటు చేసుకున్నాయి.

కమ్యూనిస్టుల విజయాల వెనక ఈ అన్నింటి పాత్ర వుంది. అయితే వారు నిర్మించిన ప్రజాసంఘాలు సాగించిన బహుముఖ కార్యకలాపాలు ఒక ఉన్నత స్థితికి చేరి విజయాలను అందించగల శక్తిగా రూపొందింది. కమ్యూనిస్టులకు విజయాలను అందించిన ఈ అసాధారణ శక్తి రూపాన్ని ఎవరూ పసిగట్టలేకపోయారు. వారి విజయరహస్యం ఈ అసాధారణ శక్తి లోదాగి వుంది. దానిని మనం ఆవిష్కరించుకోవాలి. దీనికి ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏర్పడిన నేపథ్యాన్ని, అది సాగించిన ఉద్యమాల ప్రత్యేకతలను విశ్లేషించుకోవాలి.

ఆంధ్రలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏర్పడిన నేపథ్యం

భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ 1925 లోనే ఏర్పడింది. కాని ఆంధ్ర ప్రాంతంలో తొలి కమ్యూనిస్టు బృందం దాదాపు ఒక దశాబ్దం తర్వాత 1934లో ఏర్పడింది. అప్పటికి ఆంధ్రప్రాంతంలో వున్న రాజకీయ, సామాజిక, సాంస్కృతిక పరిణామాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

కాంగ్రెస్ సారథ్యంలో సాగుతున్న జాతీయోద్యమం తీరుతెన్నులపై చాలామంది యువకులలో అసంతృప్తి వుంది. 1930 దశకంలో శాసనోల్లంఘనంలో జైలుకు వెళ్లిన యువకులకు అక్కడ విప్లవకారులతో పరిచయం అయ్యింది. వారి నుండి పొందిన కమ్యూనిస్టు, సోషలిస్టు భావాలకు ఆకర్షితులయ్యారు.

1917లో సోవియట్ విప్లవం జరిగింది. దాని ప్రభావం ఆంధ్రప్రాంతంలో బాగా విస్తరించింది. ఆ విప్లవాన్ని శ్లాఘిస్తూ, పత్రికలలో అనేక వ్యాసాలు వచ్చాయి. ఈ విప్లవం సాధిస్తున్న విజయాలపైన, దోపిడీ వ్యవస్థ రద్దు ఫలితాలపైన, విద్య, ఆరోగ్యం అందరికీ అందిస్తున్న తీరుపైన, మహిళల సమానత్వంపైనా వ్యాసాలు వెలువడ్డాయి. లెనిన్ మీద, కమ్యూనిస్టు భావజాలం మీద పుస్తకాల ప్రచురణ కూడా జరిగింది.

ఈ విప్లవ ప్రభావం తెలుగుసాహిత్యం మీద విశేషంగా పడింది. మాలపల్లి నవల వచ్చింది. గోర్కీ అమ్మ నవల అనువాదం అందుబాటులోకి వచ్చింది. తెలుగు కవిత్వం కొత్త పుంతలు తొక్కింది. ఫ్యూడల్ భావజాలంపైనా, ఛందస్సుపైనా, గ్రాంథిక భాషపైన తిరుగుబాటు కవిత్వం ప్రారంభమైంది. 1934లోనే శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం గేయం యువతరాన్ని విశేషంగా ఆకట్టుకుంది.

దీనికి తోడు ఈ ప్రాంతంలో జరిగిన సంఘసంస్కరణోద్యమాల ప్రభావం యువత మీద పడింది. వీరేశలింగం ప్రభృతులు సాగించిన సంఘసంస్కరణ కార్యకలాపాలు స్త్రీ విద్యావాప్తికి సాగించిన కృషితోపాటు మరోపక్క బ్రాహ్మణేతర తరగతుల ఆత్మగౌరవ పోరాటం, మత విశ్వాసాలమీద, మూఢనమ్మకాల మీద తిరుగుబాటు భావాలను పెంచింది. ప్రత్యామ్నాయ వివాహ పద్ధతులు, పౌరోహిత్యాలు ఆచరణ రూపం ధరించాయి.

దేశంలో నెలకొన్న ఆర్థిక మాంద్యం రైతుల, కూలీల, మధ్యతరగతి ప్రజల నిత్యజీవనాన్ని దిగజార్చింది. వారు వర్గసంఘాలవైపు, ఉద్యమాల వైపు అడుగులు వేసే స్థితి వచ్చింది.

ఈ నేపథ్యంలో ఆంధ్రప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ రూపుదిద్దుకుంది.. కమ్యూనిస్టులు జాతీయోద్యమంతో పాటు, ఈ సామాజిక, సాహిత్య, సాంస్కృతిక, సంఘసంస్కరణల ఉద్యమాల నేపథ్యం నుండి వచ్చారు. తొలితరం కమ్యూనిస్టులు ఈ స్రవంతుల మేలు కలయికకు ప్రతినిధులుగా వున్నారు. దేశభక్తులుగా, విప్లవకారులుగా, సంఘసంస్కర్తలుగా సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి ప్రతినిధులు గా వున్నారు.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ వివిధ ప్రజాసమూహాల వర్గపరమైన పోరాటాలకే పరిమితం కాకుండా రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో ఒక ప్రత్యేక తరహా ఉద్యమాలకు, ప్రజాసంఘాలనిర్మాణానికి ద్వారాలు తెరిచింది.

ఐక్యసంఘటన కాలంలో కమ్యూనిస్టుపార్టీ విస్తరణ

1934లోనే ఆంధ్రప్రాంతంలో తొలి కమ్యూనిస్టు గ్రూపు ఏర్పడింది. అప్పటికి కమ్యూనిస్టు పార్టీ పై నిషేధం వుంది. బహిరంగ కార్యకలాపాలకు అవకాశం

లేదు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ పేరు మీద కాకుండా ప్రజాసంఘాల రూపంలో కార్యకలాపాలు సాగించారు. కార్మికసంఘాలను ఏర్పాటు చేశారు. కూలిరక్షణ సంఘాల పేరుతో కొన్ని పట్టణాలలో కార్యకలాపాలు నిర్వహించారు.

1936 నాటికి పరిస్థితి మారింది. కొమింటర్న్ సూచన మేరకు జాతీయోద్యమంలో భాగంగా పనిచెయ్యాలన్న నిర్ణయాన్ని జాతీయ పార్టీ తీసుకుంది. అప్పటికే కాంగ్రెస్ లో భాగంగా కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ ఏర్పడింది. అదే సంవత్సరంలో ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ తొలి మహాసభ కాకినాడలో జరిగింది. అప్పటికి 40 మంది పార్టీ సభ్యులున్నారు. 10 మంది ప్రతినిధులతో జరిగిన ఈ మహాసభ ఐక్యసంఘటనా మార్గాన్ని ఆమోదించింది. కమ్యూనిస్టు పార్టీ సభ్యులుగా కొనసాగుతూనే కాంగ్రెస్ పార్టీలో, కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీలో చేరి పని చెయ్యాలని నిర్ణయించింది. దీంతో బహిరంగంగా పనిచేసే అవకాశం వచ్చింది. కాంగ్రెస్ సంస్థను సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక శక్తిగా బలోపేతం చెయ్యడానికి వివిధ వర్గాల ప్రజలను ప్రజాసంఘాలుగా సంఘటిత పర్చే కార్యక్రమం తోపాటు కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ పేరుతో సోషలిజాన్ని ప్రచారం చెయ్యడానికి అవకాశం వచ్చింది. కాంగ్రెస్ లోని అతివాదులతోనూ, కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ సభ్యులతోనూ పనిచెయ్యడం ద్వారా వచ్చిన సంబంధాలను కమ్యునిస్టు సిద్ధాంతాల వైపు మళ్లించడానికి వీలు కలిగింది.

1936-40 మధ్యకాలంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ విస్తరించిన తీరును రేఖామాత్రంగా క్రోడీకరించుకుందాం.

1. కాంగ్రెస్ పార్టీ, కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీలో భాగంగా కమ్యూనిస్టులకు బహిరంగంగా పనిచేసే అవకాశం వచ్చింది. సంస్థాగత నిర్మాణంలో చురుకైన పాత్ర నిర్వహించడం ద్వారా కాంగ్రెస్ లో, కాంగ్రెస్ సోషలిస్టుపార్టీలో జిల్లా స్థాయి, తాలూకా స్థాయి పదవులకు ఎంపికయ్యారు. అనతికాలంలోనే కాంగ్రెస్ సోషలిస్టుల పార్టీకి సుందరయ్యగారే ప్రధాన కార్యదర్శి అయ్యారు.

2. కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ తరఫున నిర్వహించిన బహిరంగ సభలలో జాతీయ నాయకుల ప్రసంగాలతో ఉత్తేజితులైన యువకులు, కమ్యునిస్టు

భావజాలంవైపు ఆకర్షితులయ్యారు. వీరికి రాజకీయ పాఠశాలలు నిర్వహించి సోషలిస్టు చైతన్యాన్ని కల్పించారు . కొత్తపట్నం, మంతెనవారి పాలెంలో నిర్వహించిన పాఠశాలలకు హాజరైన వారంతా తర్వాత కమ్యూనిస్టు పార్టీలో చేరారు.

3. కమ్యూనిస్టు పార్టీ నిర్వహిస్తున్న నవశక్తి పత్రిక, దాని ప్రచురణలు కమ్యూనిస్టు సాహిత్యాన్ని అందించటంలో కీలకపాత్ర వహించింది. రష్యన్ విప్లవం పైన, సోషలిస్టు వ్యవస్థ ఆవశ్యకతపైనా చేసిన ప్రచురణలు జాతీయోద్యమంలో పాల్గొంటున్న ఇతరులను కూడా ప్రభావితుల్నిచేశాయి.

4. జాతీయోద్యమాన్ని విస్తృతపరిచే లక్ష్యంలో భాగంగా వివిధ ప్రజాసంఘాల నిర్మాణం జరిగింది. కాంగ్రెస్ లో అంతర్భాగంగానే అఖిల భారత ట్రేడ్ యూనియన్ కాంగ్రెస్ (ఎఐటియుసి), అఖిల భారత కిసాన్ సభ (ఎఐకెఎస్) తర్వాత అఖిల భారత విద్యార్థి ఫెడరేషన్ (ఎఐఎస్ఎఫ్) సంస్థలు ఏర్పడినా అవి కమ్యూనిస్టుల ప్రభావం కిందే పనిచేశాయి. జాతీయోద్యమ ప్రచారంతోపాటు, ఆయా తరగతుల వర్గ సమస్యలపై ప్రచారం ఆందోళనలు సాగించాయి. ఈ తరగతుల విముక్తి సోషలిస్టు సమాజం ఏర్పాటుతోనే జరుగుతుందన్న ప్రచారం జోడించబడింది.

అంటరానితనం పైనా, మహిళా సమానత్వంపైనా, ప్రచారంతోపాటు, మత మూఢవిశ్వాసాలపైన, సాంఘిక దురాచారాలపైనా, ఫ్యూడల్ సంప్రదాయాలపైనా ప్రచారాలను నిర్వహిం చారు

5. కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ నిర్వహణలో, ప్రజాసంఘాల నిర్మాణంలో ఐక్యసంఘటన సూత్రాలను పాటించి అందరితోనూ కలిసి పనిచెయ్యడం, తమ ప్రాబల్యంలో వున్న ప్రజాసంఘాలలో అందరికీ ప్రాతినిధ్యం కల్పించడం ద్వారా బలమైన ఐక్యప్రజా ఉద్యమాలకు పునాదులు వేశారు.

స్వతంత్రంగా కమ్యూనిస్టు పార్టీ నిర్మాణ దశ

1940 దశకంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ రెండు ప్రతికూల పరిస్థితులను ఎదుర్కొన్నది.

1939లో రెండో ప్రపంచయుద్ధం ప్రారంభమైంది. కమ్యూనిస్టులు యుద్ధవ్యతిరేక నినాదాన్ని తీసుకున్నారు. కాంగ్రెస్ యుద్ధ వ్యతిరేకతను ప్రకటించినా

అచేతనంగా వుంది. ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా సత్యాగ్రహాన్ని ప్రకటించాలని కమ్యూనిస్టులు డిమాండ్ చేశారు. యుద్ధవ్యతిరేక ప్రచారాన్ని సాగించారు.

1940లో సుభాష్ చంద్రబోస్ కాంగ్రెస్ కు రాజీనామా చేసి ఫార్వర్డ్ బ్లాక్ పార్టీని ఏర్పాటు చేశారు. బోస్ అనుయాయులు కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ నుండి వైదొలిగారు. కమ్యూనిస్టుల విస్తరణ గిట్టని మితవాద సోషలిస్టులు కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ నుండి కమ్యూనిస్టులను బహిష్కరించారు. అప్పటికి ఇంకా కమ్యూనిస్టుపార్టీపై నిషేధం కొనసాగుతూనే వుంది.

మరోపక్క 1941లో ఫాసిస్టు హిట్లర్ రష్యాపై యుద్ధం ప్రకటించాడు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ యుద్ధ వ్యతిరేక నినాదం సందిగ్ధంలో పడింది. ఫాసిజానికి వ్యతిరేకంగా సోషలిస్టు రాజ్యాన్ని కాపాడుకోవడం ప్రధానం అన్న భావనతో రష్యా సాగించే యుద్ధాన్ని 'ప్రజాయుద్ధం" గా ప్రకటించింది. రష్యా కూటమిలో వున్న బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఇక్కడ చేస్తున్న యుద్ధ సన్నాహాలను బలపర్చాలని నిర్ణయించింది.

ఇదే సమయంలో 1942లో కాంగ్రెస్ క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాన్ని ప్రకటించింది. కమ్యూనిస్టు పార్టీ దానిని వ్యతిరేకించింది. ఈ ఉద్యమం ఫాసిజానికి వ్యతిరేకంగా జరుగుతున్న ప్రభుత్వ యుద్ధ సన్నాహాలను బలహీనపరుస్తుందని భావించింది.

దీంతో కమ్యూనిస్టు పార్టీ జాతీయోద్యమం నుండి వేరుపడింది. కాంగ్రెస్ లో , కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీలో భాగంగా సాగిన ఐక్యసంఘటనా దశ ముగిసింది. కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఒంటరిగా తన కార్యకలాపాలను రహస్యంగా సాగించే స్థితి వచ్చింది.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ నుండి కొందరు బోసు అనుయాయులు ఫార్వర్డ్ బ్లాక్ గా, ఎం.ఎన్. రాయ్ అనుచరులు కొందరు వేరు పడ్డారు. ఆంధ్రలో మొత్తంమీద కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ అంతా కమ్యూనిస్టు పార్టీగా రూపాంతరం చెందింది. ప్రజాసంఘాల నాయకత్వం కొద్ది మినహాయింపులతో కమ్యూనిస్టుల ప్రాబల్యం కిందికి వచ్చింది.

"ప్రజాయుద్ధం" నినాదంతో ప్రభుత్వ యుద్ధ సన్నాహాలకు సహకరించే విధానాన్ని చేపట్టడంతో 1942 లో కమ్యూనిస్టు పార్టీపై నిషేధం తొలగించారు. మరోపక్క క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించిన కాంగ్రెస్ నేతలను ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసి జైళ్ళలో పెట్టింది. కాంగ్రెస్ కార్యకలాపాలపై నిషేధాన్ని ప్రకటించింది.

జాతీయోద్యమ వ్యతిరేకులుగా, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం అనుకూలురుగా రష్యా ఏజంట్లుగా కమ్యూనిస్టు పార్టీపై విద్వేష ప్రచారం సాగింది. ఇలాంటి ప్రతికూల పరిస్థితులలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ రాష్ట్రంలో వివిధ ప్రజాసంఘాలను నిర్మించింది. 1942 – 46 మధ్య కాలంలో అది ఒక అసాధారణ శక్తిగా ఎదిగింది. దానికి వారు చేపట్టిన కార్యకలాపాలు, అనుసరించిన ఎత్తుగడలను లోతుగా అధ్యయనం చెయ్యాలి.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ కార్యకలాపాలు

కమ్యూనిస్టు పార్టీ పై నిషేధం తొలగి పోవడంతో 1942 నుండి. రాష్ట్రంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ బహిరంగ కార్యక్రమాలు మొదలయ్యాయి. విజయవాడలో పార్టీ రాష్ట్ర కార్యాలయాన్ని ప్రారంభించారు. ప్రజాశక్తి వారపత్రిక తిరిగి వెలుగులోకి వచ్చింది. రాజకీయ, సాహిత్యపుస్తకాల ప్రచురణ మొదలైంది. రష్యా, చైనాలలో పరిణామాల పైనా పుస్తకాలు వెలువడ్డాయి.

1943లో విజయవాడలో పార్టీ 3వ మహాసభ జరిగింది. పూర్వం కొన్నివందల సంఖ్యలో వున్న పార్టీ సభ్యత్వం ఈ మహా సభ నాటికి 3,250కి పెరిగింది. 2000 కాపీలతో ప్రారంభమైన ప్రజాశక్తి 9,500 కాపీలకు చేరింది. 1900 గ్రామాలకు పంపిణీ జరిగేది. పార్టీ పిలుపుమేరకు చాలామంది తమ ఆస్తులను అమ్మి విరాళంగా ఇచ్చారు.

ఈ మహాసభనాటికి 70,000 రైతు సంఘ సభ్యత్వం, 24000 ట్రేడ్ యూనియన్ సభ్యత్వం, 40,000 మంది యూత్ లీగ్ సభ్యత్వం, 24,000 మంది వ్యవసాయ కార్మిక సంఘ సభ్యత్వం వున్నట్లు మహాసభ నివేదిక వెల్లడించింది.

అంతర్జాతీయంగా ఫాసిజంపై పోరాటానికి ప్రభుత్వ యుద్ధ సన్నాహాలకు తోడ్పాటునిస్తూనే కమ్యూనిస్టు పార్టీ కొన్ని కీలకమైన రాజకీయ డిమాండ్లను తన

ప్రచార, ఆందోళనా కార్యక్రమాలలో భాగం చేసింది. జైళ్లలో వున్న కాంగ్రెస్ నాయకులను విడుదల చెయ్యాలని, దేశప్రజలంతా యుద్ధ ప్రయత్నాలకు సహకరించే విధంగా కాంగ్రెస్ – లీగ్ – కమ్యూనిస్టుల తో కూడిన జాతీయ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చెయ్యాలని డిమాండ్ చేసింది. పార్టీ నిర్వహించే అన్ని కార్యక్రమాలలో ఈ నినాదాలు ప్రముఖ స్థానం పొందాయి. ఈ నినాదా లు కమ్యూనిస్టులు జాతీయోద్యమానికి వ్యతిరేకులు అన్న ప్రచారం ప్రజల మీద పెద్దగా ప్రభావం చూపకుండా నిరోధించ గలిగాయి.

ఈ కాలంలో కమ్యూనిస్టులు వివిధ ప్రజాసంఘాలలో పనిచేసిన తీరుని, అనుసరించిన ఎత్తుగడలను విశ్లేషించుకోవాలి. అప్పుడే కమ్యూనిస్టులు సాధించిన అసాధారణ ప్రజాఉద్యమ విస్తరణ మనకి అవగతం అవుతుంది.

ప్రజాసంఘాలలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ

కార్మిక సంఘాలు

"ప్రజాయుద్ధం" నినాదం ప్రకారం కార్మిక సంఘాలు సమ్మెలను నివారించాలి. ఉత్పత్తిని పెంచాలి. దీనిని యధాతథంగా అమలు చేస్తే ఉన్న కార్మిక సంఘాలు కూడా దూరం అయ్యేవి. ప్రజాయుద్ధం నినాదాన్ని ప్రచారం చేస్తూనే కార్మికులు ఉత్పత్తిని పెంచాలంటే వారు ఇష్టపూర్వకంగా పనిచేసే పరిస్థితులు కల్పించాలని కమ్యూనిస్టుపార్టీ డిమాండ్ చేసింది. కార్మికుల వేతనాలను 25 శాతం పెంచాలని, కరువు భత్యం పెంచాలని, పరిశ్రమలలో పని పరిస్థితుల మెరుగుకు కార్మికుల భాగస్వామ్యంతో కమిటీలు వెయ్యాలని, వారానికి 48 గంటల పనిని పాటించాలని, మహిళలకు సమానపనికి సమానవేతనం, ప్రసూతి సెలవులు ఇవ్వాలనే డిమాండ్లతో కార్మికులను సమీకరించింది. ప్రభుత్వం ఈ డిమాండ్ల పట్ల సానుకూలంగా వుండాలని డిమాండ్ చేసింది. ఉత్పత్తిని పెంచాలనే నినాదంతో కార్మికుల్ని యజమానులకు కట్టు బానిసల్ని చెయ్యకుండా ఆ నినాదాన్ని కార్మికుల నిత్యజీవిత సమస్యల పరిష్కారంలోకమ్యూనిస్టులు భాగం చేశారు. కార్మికుల ఆకాంక్షలను పెంచి వారిని కార్మిక సంఘాలలోకి ఆకర్షించారు.

కార్మిక సంఘాల పరిధిలో ఉపశ్రేణులు

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో పారిశ్రామికరంగం అంతగా అభివృద్ధి చెందలేదు.

పరిశ్రమలలో కార్మికసంఘాల ఏర్పాటుతోపాటు, ప్రభుత్వరంగ సంస్థలుగా వున్న రైల్వేలు, పోర్టులు, ప్రభుత్వ పాలనాశాఖలలో వున్న మున్సిపల్ కార్మికులను (ఎఐటియుసి) సంఘాలుగా సమీకరించారు. అలాగే కులం ప్రాతిపదికగా వున్న చేనేత, గీత కార్మికుల్ని వృత్తి సంఘాలుగా నిర్మించారు. ప్రత్యక్షంగా యజమానులు లేకపోయినా కొన్ని హక్కులకోసం, పరస్పర సహకారం కోసం తోపుడుబళ్ల సంఘాలు తాపీ, టైలరింగ్ తదితర సంఘాలు నిర్మించారు.

ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే వ్యవసాయేతర రంగంలో శ్రామికులందరినీ సమీకరించే వేదికగా ఎఐటియుసి కి విశాల ప్రాతిపదికను ఇచ్చారు.

ఫాసిస్టు వ్యతిరేక ప్రచారం లో భాగంగా తొలి శ్రామిక విప్లవం సాధించిన రష్యా మీద, అక్కడ శ్రామికులు, మహిళల స్థితిగతుల మీద విస్తృత ప్రచారం చేశారు. శ్రామిక రాజ్యం ఏర్పాటుతోనే కార్మికవర్గ విముక్తి జరుగుతుందని స్పష్టం చేశారు. కార్మికులకు రాత్రి పాఠశాలలు నిర్వహించారు. కార్మికులలో వర్గ చైతన్యాన్ని పెద్దఎత్తున కల్పించారు.

వ్యవసాయ కార్మిక సంఘం

1942-46 మధ్యకాలంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ గ్రామాలలో బలమైన వ్యవసాయ కార్మికసంఘాన్ని నిర్మించింది.

- రెండవ ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో పెరిగిన ధరలకు అనుగుణంగా కూలిరేట్లు పెంపుదలకు ఉద్యమాన్ని చేపట్టింది.

  వీలైన చోట్ల ఒప్పందాల ద్వారా కూలిరేట్లు పెంపును సాధించింది. గ్రామాలలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ సారథ్యంలో రైతు సంఘాలు వుండడం దీనికి దోహదం చేసింది. అలాంటి ఒప్పందాలు రానిచోట్ల సమ్మెలు నిర్వహించి పెంపుదల సాధించింది. దీనికితోడు పేదలకోసం చౌకధరల దుకాణాలు ఏర్పాటు చెయ్యాలనే ఉద్యమాన్ని చేపట్టింది.

- ప్రభుత్వం ఇచ్చిన ఆహారధాన్యాల అధికోత్పత్తి నినాదాన్ని ఆధారం చేసుకుని వ్యవసాయ కూలీలకు పేదరైతులకు ప్రభుత్వం బంజర్లను, జమీందారీ

బంజర్లను పంపిణీ చెయ్యాలని ఆందోళన చేసింది. ప్రభుత్వ బంజర్ల పంపిణీని చాల చోట్ల సాధించింది. – పేదల ఆకలియాత్రలు నిర్వహించింది. బ్లాక్ మార్కెట్ దారుల దగ్గర వున్న అక్రమ నిల్వలను వెలికితీసి ప్రభుత్వ ధరలకు అమ్మించే కార్యక్రమాలు నిర్వహించింది .

- కాంగ్రెస్ వాదులు, షెడ్యూల్ కాస్ట్ ఫెడరేషన్ వారు కూడా ఈ పేదలను సమీకరించే ప్రయత్నాలు చేశారు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ దీనికి ప్రతిగా ఐక్యసంఘటన నినాదాన్ని ముందుకు తెచ్చింది. ఏ పార్టీకి చెందిన వారైనా ఆ పార్టీలోనే వుంటూ అందరి ప్రయోజనాల కోసం ఒకే కూలి సంఘంలో చేరి పనిచెయ్యాలని ఇచ్చిన పిలుపు అందరినీ ఆకర్షించింది. కాంగ్రెస్ వాదులు, అంబేద్కరిస్టులు ఈ సంఘాలతో కలిసి పనిచేశారు.

- కమ్యూనిస్టు కార్యకర్తలు ఈ పేదల పేటల లోనే నివసించారు. కుల భేదం లేకుండా వారి ఇంటనే తిన్నారు. రాత్రి పాఠశాలు నిర్వహించారు. చదువుతోపాటు రాజకీయాల పైనా, సోషలిజం పైనా పాఠాలను చెప్పారు

  కులభేదాలను వారు పాటించకపోగా ఈ కార్యకర్తల్లో చాలామంది కులాంతర వివాహాలు చేసుకున్నారు. వాటిని ప్రోత్సహించారు. మత ఛాందసాల మీద, అణచివేత సాంప్రదాయాల మీద తిరుగుబాటు భావాలు నూరిపోశారు.

- వందలాది గ్రామాలలో వ్యవసాయ కూలిసంఘాలు ఏర్పడ్డాయి. గ్రామాలలో కులాల మధ్య వివాదాలను ఈ సంఘాలే పరిష్కరించేవి. పేదలు తమ కుటుంబ సమస్యల నుండి, కూలి సమస్యలు, పాలేర్ల సమస్యలు వగైరా అన్ని సమస్యలకు వ్యవసాయ కార్మికసంఘం తలుపుతట్టే పరిస్థితి వచ్చింది. గ్రామాలలో కులపెద్దల స్థానాన్ని వ్యవసాయ కార్మికసంఘాలు ఆక్రమించాయి.

- 1944 విజయవాడలో జరిగిన అఖిలభారత రైతు మహాసభ బహిరంగ సభకు 15000 మంది వ్యవసాయ కూలీలు వచ్చారు. మహాసభ నిర్వహణకు 4000 మంది వలంటీర్లు వుండగా అందులో 1000 మంది వ్యవసాయ కార్మిక సంఘానికి చెందిన వారున్నారు. ఇలా గ్రామాలలో ఏకైక సంఘంగా

వ్యవసాయ కార్మికసంఘం రూపొందింది. గ్రామాలలో ఈ సంఘాలు కమ్యూనిస్టు పార్టీకి పెట్టని కోటలయ్యాయి.

రైతు సంఘం

కమ్యూనిస్టు పార్టీకి తొలిదశలో ఆకర్షితులైన వారిలో అత్యధికులు రైతు కుటుంబాల నుండి వచ్చారు. రైతు ఉద్యమం వారికి బాగా తెలిసిన కార్యరంగం అయింది.

1942లో పార్టీ పై నిషేధం తొలగిన తర్వాత రైతు ఉద్యమం మీద ప్రత్యేక దృష్టి పెట్టారు. అన్ని జిల్లాలలో, తాలూకాలలో రైతు సంఘాల నిర్మాణం చేశారు.

యుద్ధకాలంలో ప్రభుత్వం "ఆహార ధాన్యాల అధికోత్పత్తి" నినాదాన్ని ఇచ్చింది. దానిని కమ్యూనిస్టు పార్టీ తనదైన రీతిలో అందిపుచ్చుకుంది.

- ఆహార ధాన్యాల అధికోత్పత్తికి రైతులకు అందించాల్సిన ప్రోత్సాహకాలను రైతు ఉద్యమ డిమాండ్లుగా చేసింది. వ్యవసాయ రుణాల పై మారటోరియం ప్రకటించాలని, రైతులకు రుణ సదుపాయం పెంచాలని, పంటలను గిట్టుబాటు ధరలకు ప్రభుత్వం కొనుగోలు చెయ్యాలని కోరుతూ రైతు ఉద్యమాలను సాగించింది. బ్లాక్ మార్కెట్లకు తరలిపోయే ఎరువులను పట్టుకుని కంట్రోలు ధరలకు అమ్మించింది

- మరో పక్క కమ్యూనిస్టులు జమీందారీలలో భూమి హక్కు కోసం రైతుల్ని సమీకరించారు. జమీందారులు తమ భూముల నుండి సాగు చేస్తున్న రైతులను వెళ్ళగొట్టే ప్రయత్నాలను ప్రత్యక్షంగా ప్రతిఘటించారు. దున్నేవానికి భూమి అన్న నినాదంతో రైతు సత్యాగ్రహాలు నిర్వహించారు. జమీందారీలలో వున్న బంజర్ల ఆక్రమణలకు వ్యవసాయ కూలీలను, పేదరైతులను సమీకరించారు. జమీందారీ రద్దు పోరాటాన్ని విస్తృత పరిచారు.

- ఆహార ధాన్యాల అధికోత్పత్తిలో భాగంగా సాగునీటి వసతుల కోసం ఎక్కడికక్కడ కార్యాచరణ సాగించారు. చెరువుల పూడిక తీతల కోసం ఇరిగేషన్ కాలువల తవ్వకాల కోసం, కొత్త ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టుల కోసం రైతులను సమీకరించి ఆందోళనలు చేశారు.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ సారథ్యంలో రైతు సంఘాల తరపున వివిధ జిల్లాలలో పంట కాలువల తవ్వకాలు సాగించారు. కమ్యూనిస్టు నాయకులు స్వయంగా ఈ కార్యక్రమాలలో పాల్గొని రైతు నాయకులుగా పేరు తెచ్చుకున్నారు.

1943 నాటికే రాష్ట్రంలో రైతు సంఘం సభ్యత్వం 70,000 దాటింది. 1944లో విజయవాడలో జరిగిన అఖిల భారత కిసాన్ సభలో పాల్గొన్న 2 లక్షల మందిలో అత్యధికులు రైతులే. ఈ రైతు ఉద్యమం కమ్యూనిస్టు పార్టీకి, ప్రజాసంఘాలకు చాలా మంది నాయకుల్ని అందించింది. రైతులను సమీకరించే ఏకైక సంస్థగా రైతు సంఘం ఆవిర్భవించింది.

విద్యార్థి ఫెడరేషన్

1942-46 మధ్య కాలంలో విద్యార్థి ఫెడరేషన్ అత్యంత బలమైన విద్యార్థి సంఘంగా విస్తరించింది. విద్యార్థి ఉద్యమాన్ని విశాల ప్రాతిపదికపై అందరినీ కూడగట్టే ఉద్యమంగా నిర్వహించాలని తలపెట్టింది.

యుద్ధ సన్నాహాలను బలపరుస్తూ, ఫాసిజం ప్రమాదానికి వ్యతిరేకంగా ప్రచారం సాగిస్తూ, సోషలిస్టు రష్యాలోని సోషలిస్టు వ్యవస్థను ఆదర్శంగా ప్రకటిస్తూ విద్యార్థులలో ప్రచారం చేసింది. అలాగే జైళ్లలో వున్న కాంగ్రెస్ నాయకులను విడుదల చెయ్యాలని, అన్ని పార్టీలతో జాతీయ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చెయ్యాలన్న డిమాండ్లకు విస్తృత ప్రచారం కల్పించింది.

- విద్యార్థులను వారి తక్షణ సమస్యలపై సమీకరించి ఉద్యమాలు, స్థానిక ఆందోళనలు చేపట్టింది. విద్యాసంస్థలలో ఫీజులు తగ్గించాలని, గ్రంథాలయాలు, హాస్టలు సౌకర్యాలు కల్పించాలని, క్రీడా సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలకు తగిన ఏర్పాట్లు చెయ్యాలని అన్ని చోట్ల విద్యార్థులతో ఆందోళనా కార్యక్రమాలు సాగించింది. విద్యార్థులకు తానే స్వయంగా ఆటల పోటీలు, సాంస్కృతిక ప్రదర్శనల పోటీలు, వ్యాసరచన-వక్తృత్వ పోటీలు నిర్వహించి విద్యార్థులను ఆకర్షించింది.
- విద్యార్థి ఫెడరేషన్ మహాసభలకు కమ్యూనిస్టులు కాని ప్రముఖులను, కవులను,

రచయితలను ఆహ్వానించి దానికి ఒక ఉమ్మడి ఉద్యమ రూపాన్ని ఇచ్చింది. ఫెడరేషన్ నాయకత్వంలో కమ్యూనిస్టులతో పాటు ఇతరులకు ప్రాధాన్యతనిచ్చి వారిని ఉద్యమంలో భాగస్వాములను చేసింది.

- చురుకైన విద్యార్థి కార్యకర్తలకు రాజకీయ పాఠశాలలు నిర్వహించి వారిని కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం వైపు ఆకర్షించింది. ఈ కార్యకర్తలు అనేక గ్రామాలలో రాత్రి పాఠశాలలు నిర్వహించి, పేదలలో రాజకీయ చైతన్యానికి కృషి చేశారు.

- 1946 నాటికి రాష్ట్రంలో మొత్తం కాలేజీలు, హైస్కూళ్ల విద్యార్థులలో 25 శాతం మంది ఈ ఉద్యమంలో భాగస్వాములయ్యారు. విద్యార్థులు పలు గ్రామాలకి ,పలు వర్గాలకి చెందిన వారు కావడంతో కమ్యూనిస్టు పార్టీ విస్తరణలో విద్యార్థి ఉద్యమం కీలకపాత్ర పోషించింది.

యూత్ లీగ్స్

గ్రామాలలో పెడమార్గంలో వున్న యువతను నిర్మాణ కార్యక్రమాలలోకి రాజకీయ కార్యకలాపాలలోకి మళ్లించడానికి కమ్యూనిస్టు పార్టీ యూత్ లీగ్స్ ఏర్పాటుకు పూనుకుంది.

1942లో గుంటూరులో యూత్ లీగ్స్ మహాసభ జరిపి దాని కార్యకలాపాలకు నిర్దిష్ట రూపం ఇచ్చింది.

- గ్రామాలలో యువతను ఆకర్షించడానికి ఆటలు, సాంస్కృతిక కార్యకలాపాలను చేపట్టింది. ప్రతి ఏటా ఆటల పోటీలు, సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు నిర్వహించింది. యువకుల మానసిక, శారీరక వికాసం పట్ల ఆసక్తిని పెంచింది. విజ్ఞాన యాత్రలు, విహార యాత్రలను నిర్వహించింది.

- గ్రామాలలో ప్రతి చిన్న పనికి ఎవరి మీదనో ఆధారపడకుండా యువకులను శ్రమదానం కార్యక్రమాల ద్వారా గ్రామాభివృద్ధిలో భాగస్వాములను చేసింది.

- యూత్ లీగ్స్ ద్వారా గ్రామాలలో గ్రంథాలయాలు ఏర్పాటు చేశారు . రాత్రి పాఠశాలలు నిర్వహించారు. వీటిద్వారా గ్రామస్థులలో రాజకీయ చైతన్యాన్ని, అక్షర జ్ఞానాన్ని పెంపొందించారు.

- ఈ యువజన సంఘాలు స్థానికంగా సంఘ సంస్కరణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించాయి. ఈ సంఘాల ద్వారా బాల్యవివాహాలు జరగకుండా అడ్డుకున్నారు. కులాంతర వివాహాలు, వితంతు వివాహాలను ప్రోత్సహించారు. స్త్రీ విద్యను, సమానత్వాన్ని ప్రచారం చేశారు. స్త్రీలను వివిధ కార్యక్రమాలలో భాగస్వాములను చేశారు.

మూఢ విశ్వాసాలను, ఫ్యూడల్ సంప్రదాయాలను ప్రతిఘటించారు. ప్రజలను కళారూపాల ద్వారా చైతన్యపరిచారు. ఫాసిస్టు వ్యతిరేక ప్రచారాన్ని, సోషలిస్టు సమాజం ఆవశ్యకత పై ప్రచారాన్ని అన్ని కార్యకలాపాలలో జోడించారు.

ఈ యువత సమాజంలోని వివిధ వర్గాలకు చెందినవారు కావడంతో గ్రామంలోని అన్ని తరగతులలోనూ కమ్యూనిస్టుల ప్రభావం విస్తరించింది.

మహిళా సంఘాలు

జనాభాలో సగభాగంగా వున్న మహిళలను సమీకరించి ప్రజాఉద్యమాలలో భాగం చెయ్యకుండా రాజకీయ, సామాజిక మార్పులు సాధ్యం కావని కమ్యూనిస్టు పార్టీ భావించింది. గ్రామాలలో ప్రధానంగా పట్టణాలలో మహిళాసంఘాల ఏర్పాటుకు చర్యలు తీసుకుంది.

- మహిళల నిత్యజీవిత సమస్యల చుట్టూ వారిని సమీకరించే కార్యక్రమాలను రూపొందించింది. స్త్రీ ఆరోగ్యం, పిల్లల పెంపకం, ప్రసూతి కేంద్రాల ఏర్పాటు, పేదలకు రేషన్ కార్డులు, చౌకధరల దుకాణాలు, సమాన పనికి సమాన వేతనం, బాల్య వివాహాల రద్దు, వితంతు వివాహాలకు ప్రోత్సాహం వంటి అంశాలపై సాగించిన ప్రచారం మహిళలలో కొత్త ఆకాంక్షలను రేకెత్తించింది. గ్రంథాలయాలలో ఈ తరహా పుస్తకాలను మహిళలకు అందుబాటులోకి తెచ్చింది. ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయి, రష్యాలో ఫాసిస్టు వ్యతిరేక పోరాట యువతి టాన్యా జీవిత చరిత్రలను అందుబాటులోకి తెచ్చి తిరుగుబాటు భావాలను వారికి అందించింది.

- విశాఖ, కాకినాడలలో బాంబులు పడడంతో ఫాసిస్టు యుద్ధ ప్రమాదం అందరికీ తెలిసి వచ్చింది. దేశం మీద ఫాసిస్టు దాడి జరిగితే మహిళల స్వీయ రక్షణ, ఆత్మగౌరవ పరిరక్షణ ఆవశ్యకతపై ఈ మహిళా సంఘాలు ప్రచారం చేశాయి. మహిళలకు ''స్వీయ రక్షణ శిక్షణ' శిబిరాలను నిర్వహించింది. ఇది వివిధ వర్గాల మహిళలను విశేషంగా ఆకట్టుకుంది. ఈ శిక్షణలో స్వీయరక్షణ, మిలటరీ డ్రిల్లుతో పాటు ఫాసిస్టు ప్రమాదాన్ని, సోవియట్ మహిళలు సాధించుకున్న హక్కుల పై ప్రచారాన్ని కూడా భాగం చేశాయి

- ప్రజానాట్యమండలి ప్రదర్శనలలో పురుషులే స్త్రీ పాత్రలు ధరించే స్థితిని తొలగించి ఆ పాత్రలను స్త్రీలే ధరించే చైతన్యం వచ్చింది. మహిళల ప్రత్యేక బుర్రకథ దళాలు స్త్రీ సమస్యలతో పాటు రాజకీయ సమస్యలపై సాగించిన ప్రదర్శనలు ప్రజల్ని విశేషంగా ఆకర్షించాయి.

ఆంధ్రప్రాంతంలో మహిళలను బహుముఖ రంగాలలో ఆకర్షించిన ఏకైక మహిళాసంఘం అయింది.

1945 నాటికి అన్ని జిల్లాలలో మహిళా సంఘాల కార్యకలాపాలు వందలాది గ్రామాలకు విస్తరించాయి. మహిళా సంఘం సభ్యత్వం 20,000 కు చేరింది.

బాల సంఘాలు

బాల బాలికలను చదువుపట్ల, ఆటపాటల పట్ల, ఆసక్తి కలిగించడానికి బాలసంఘాలు ఏర్పడ్డాయి. భరతమాత ముద్దుబిడ్డలం – బాలదళం సభ్యులం అంటూ దేశభక్తిని చిన్న వయసులోనే ఈ సంఘాలు అందించాయి. గ్రామ గ్రంథాలయాలలో పిల్లల పుస్తకాలు, సాహస గాథల పుస్తకాలు ఏర్పాటు చేశారు.

పిల్లలకు ఆటల పోటీలు – పాటల పోటీలు నిర్వహించారు. ఫాసిస్టు వ్యతిరేక ప్రచారం, కరువు బాధితులకు సహాయ కార్యక్రమాలు, సాంఘిక దురాచారాలను వ్యతిరేకించే అంశాలతో బాలదళాల సాంస్కృతిక బృందాలకు

శిక్షణ ఇచ్చారు. ఈ బాలదళాల సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు, ప్రత్యేకించి బుర్రకథలు విశేషంగా ప్రజల్ని ఆకట్టుకున్నాయి.

1945 నాటికి ఆంధ్ర ప్రాంతంలో 1200 గ్రామాలలో 40,000 మంది బాల సంఘం లో సభ్యులయ్యారు.

అభ్యుదయ రచయితల సంఘం (అ ర సం)

1943లో ఆంధ్ర రాష్ట్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ప్రథమ మహాసభ తెనాలిలో జరిగింది. అప్పటికే తెలుగు సాహిత్యంలో పెనుమార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. ఈ మహాసభ అలాంటి రచయితలందరినీ సమీకరించి ఒక సంఘంగా వ్యవస్థాగత రూపం ఇచ్చింది. ఈ సంఘంలో కమ్యూనిస్టుల ప్రాబల్యం వున్నప్పటికీ దానిని పార్టీయేతర సంఘంగా ఏర్పాటు చేసింది.

- అరసం ఆవిర్భావంతో తెలుగు సాహిత్యం స్వరూప, స్వభావాలు పూర్తిగా మారిపోయాయి. సమాజం కోసం రచనలు, ప్రజల భాషలో రచనలు, ప్రజా సమస్యలు ఇతివృత్తంగా రచనలు, ప్రజా ఉద్యమాలకు ఊపిరిలూదే సాహిత్య సృజన పెద్దఎత్తున సాగింది. వ్యావహారిక భాష, దానికి తగ్గ ఛందస్సు, ఇలా మొత్తం సాహిత్యం కొత్తరూపాన్ని పొందింది.
- సాహిత్య వర్క్ షాపులను నిర్వహించి యువ రచయితలను ఆకర్షించింది. వారికి రచనా పాటవాలతో పాటు రాజకీయ సైద్ధాంతిక అవగాహన కల్పించింది.
- అభ్యుదయ సాహిత్య ప్రచారానికి అభ్యుదయ, నగారా, తెలుగుతల్లి, అరుణరేఖ, సంధ్య, ఉదయిని వంటి అనేక పత్రికలను నిర్వహించారు.
- రాష్ట్రంలో జరుగుతున్న ప్రజాసంఘాల కార్యకలాపాలకు ఉత్తేజం కలిగించే రచనలతో పాటు తెలంగాణ సాయుధ పోరాటానికి స్ఫూర్తినిచ్చే రచనలు వచ్చాయి.

1946 నాటికి అరసంలో 900 మంది రచయితలు సభ్యులుగా వున్నారు. తెలుగు సాహిత్యం మీద అరసం తిరుగులేని అధిపత్యాన్ని పొందింది.

ప్రజానాట్యమండలి

ఆంధ్రప్రాంతంలో సాహిత్య, సాంస్కృతిక రంగాల ద్వారా సాధించిన భావ విప్లవంలో అరసం, ప్రజానాట్యమండలి కీలకపాత్ర పోషించాయి. ఫాసిస్టు వ్యతిరేక ప్రచార దళాలకు ప్రజల నుండి లభించిన విశేష ఆదరణ ప్రజానాట్యమండలి ఏర్పాటుకు ప్రేరణ అయింది.

1943లో ప్రజానాట్యమండలి ఏర్పడింది. అంతవరకు పురాణగాథల చుట్టూ తిరుగుతున్న నాటక రంగాన్ని ప్రజానాట్యమండలి ప్రజల బాట పట్టించింది. ప్రజల జీవిత సమస్యల చుట్టూ ప్రజల భాషలో సాగిన కళాప్రదర్శనలు అందరినీ ఆకట్టుకున్నాయి. ప్రజలకు మరింత చేరువ కావడానికి కనుమరుగౌతున్న జానపద కళారూపాలను వెలుగులోకి తెచ్చింది. వర్తమాన పరిస్థితులకు తగిన రచనలు చేసి ప్రదర్శించింది.

- వివిధ ప్రజా సంఘాలు నిర్వహిస్తున్న ఉద్యమాలను ఇతివృత్తంగా రూపొందించిన కళా ప్రదర్శనలు ఆయా వర్గాలను ఉత్తేజితుల్ని చేశాయి.

తెలంగాణాలో సాగుతున్న రైతాంగ పోరాటం, ఆంధ్రప్రాంతంలో జమీందారీ వ్యతిరేక పోరాటాలను నాటికలు, పాటలు తదితర కళారూపాలద్వారా ప్రచారం చేశాయి. మూఢనమ్మకాలను, అంధ విశ్వాసాలను ఎండగట్టే కళారూపాలు, సంఘసంస్కరణను ప్రోత్సహించే ప్రదర్శనలతో ప్రజలను చైతన్య పరిచాయి.

రాష్ట్ర వ్యాపితంగా అనేక బుర్ర కథ దళాలు, నాటికల దళాలు జానపద కళారూపాలతో ప్రజలలో భావ విప్లవాన్ని సాధించే ప్రయత్నం చేశాయి అల్లూరి సీతారామరాజు కథ దేశభక్తిని రగిలిస్తే మాభూమి, ముందడుగు, కష్టజీవి ప్రదర్శనలు ఉద్యమ చైతన్యాన్ని పెంపొందించాయి. 1946 నాటికి పూర్తికాలం పనిచేసే 21 ప్రజానాట్యమండలి కళాబృందాలు, పాక్షికంగా పనిచేసే 30 బృందాలు ప్రచార రంగంలో ఉన్నాయి.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ సాధించిన అసాధారణ శక్తి

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ సాధించిన అసాధారణ శక్తిని అవగాహన చేసుకోవడానికి వీలుగా అది నిర్మించిన ప్రజాసంఘాలు సాగించిన బహుముఖ కార్యక్రమాలపై ఇంతటి వివరణ అవసరమైంది.

1934-47 మధ్య కాలంలో ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ విస్తరించిన క్రమంపై శ్రీ. ఐ.నర్సయ్య గారు మంచి పరిశోధన చేశారు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ కార్యకలాపాలపై వందల పేజీల సమాచారాన్ని సేకరించారు. వాటి మూలాలను ఉటంకించారు. హైదరాబాద్ సెంట్రల్ యూనివర్శిటీ ఆయన పరిశోధనా పత్రానికి డాక్టరేట్ ఇచ్చింది.

ఆయన తన పరిశోధనా పత్రం ముగింపు లో "ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కొన్ని పొరపాట్లు చేసినప్పటికీ సంస్కరణ వాద రాజకీయాలకు పాల్పడినప్పటికీ అక్కడ కమ్యూనిస్టు పార్టీ విశాలమైన ప్రజాపునాదిగల పార్టీగా రూపొందగలిగింది. పీడిత ప్రజల నాయకత్వ స్థానానికి ఎదగగలిగింది. కార్మికవర్గానికి తిరుగులేని నేతగా నిలువగలిగింది. విప్లవాత్మకమైన రైతు ఉద్యమాన్ని నిర్మించగలిగింది. సామాజిక న్యాయం లక్ష్యంగా పోరాడే బలమైన శక్తిగా నిలబడగలిగింది. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఆధునిక ప్రగతిశీల సాంస్కృతిక పతాకధారిగా ముందుకు వచ్చింది. ఫలితంగా రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం ముగిసే నాటికి ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ అసాధారణమైన బలం పుంజుకుని ప్రముఖ రాజకీయ శక్తిగా అవతరించింది. దేశంలో మిగతా ప్రాంతాలతో పోలిస్తే ఇక్కడ కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏర్పాటు ఆలస్యంగా జరిగినప్పటికీ ఆంధ్ర పార్టీ బలవత్తరమైన శక్తిగా ఆవిర్భవించింది. కాంగ్రెస్ నాయకత్వంలో సాగిన "క్విట్ ఇండియా" ఉద్యమంలో పాల్గొనకూడదని నిర్ణయించినప్పటికీ ఆంధ్ర పార్టీ ఈ స్థితికి చేరుకోగలిగింది." అని పేర్కొన్నారు

ఆంధ్రలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ సాధించిన "అసాధారణ బలానికి" ఆయన చేసిన ముగింపు అద్దం పట్టింది. ఆంధ్రలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ "అసాధారణ బలాన్ని పుంజుకుని" ప్రబల రాజకీయ శక్తిగా మారిన క్రమాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి గ్రాంసీ భావజాలం మనకి ఉపకరిస్తుంది. పౌరసమాజంలో ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయం ఆధిపత్యం పొందే ప్రక్రియలను గ్రాంసీ ఆవిష్కరించారు. దీనికీ , ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ సాధించిన దానికీ ఉన్న పోలికలను సారూపత్యలను మనం విశ్లేషణ చేసుకోవాలి.

1. ఉపశ్రేణుల చారిత్రక సంఘటన: పౌర సమాజం మీద ఆధిపత్యానికి ప్రయత్నించే మౌలిక వర్గం, ఇతర ఉపశ్రేణులను సమీకరించి ఒక ఉమ్మడి

లక్ష్యం, ఉమ్మడి భావజాలంతో ఒక "చారిత్రక సంఘటన" గా ఏర్పడడం అన్నది గ్రాంసీ రూపొందించిన ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీ భావనలో ఒక కీలక అంశం.

ఆంధ్రలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ అలాంటి చారిత్రక సంఘటనను రూపొందించింది పారిశ్రామిక కార్మికులకే పరిమితం కాకుండా అన్ని శ్రామికవర్గ ఉపశ్రేణులని కార్మిక సంఘాలలో సంఘటిత పరిచింది. గ్రామీణ వ్యవసాయ కూలీలను ప్రత్యేక సంఘం గా సమీకరించింది. పలు వర్గ సమూహాలకు చెందిన విద్యార్థి, యువజనులను,వివక్షకు వ్యతిరేకంగా మహిళలను సంఘాలలో సమీకరించింది.

రైతులతో ఐక్యసంఘటనకు బదులు వారిని తానే ఒక ప్రజాసంఘంగా సమీకరించి ఈ ఉద్యమాలలో అంతర్భాగం చేసింది. కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఈ ప్రజాసంఘాలకు ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా నాయకత్వం వహించి ఒక ఉమ్మడి ఆకాంక్ష, ఉమ్మడి లక్ష్యం గల ప్రజా సంఘాల సమ్మేళనాన్ని సాధించింది.

2. సవర్గ మేధావులు: పౌర సమాజంలో ఆధిపత్యాన్ని ప్రోదిచెయ్యడంలో సవర్గ మేధావుల పాత్రను గ్రాంసీ ప్రత్యేకంగా పేర్కొన్నాడు. వీరు కేవలం సిద్ధాంత పండితులు కాదు, ప్రజల గుండె చప్పుళ్ళను పసిగట్టగలవారై ఉండాలి. అంటే ప్రజా జీవనంలో, ఉద్యమాలలో మమేకం కాగలగాలి. అప్పుడే వీరు ఈ ఉపశ్రేణుల బృందాలకు ఉమ్మడి మేధో నాయకత్వాన్ని అందించగలగుతారు.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ నాయకులు ఆ పాత్ర పోషించారు. అన్ని ప్రజాసంఘాలకు మేధోపరమైన నాయకత్వాన్ని అందించారు. అలాగే వారు సాగించిన ప్రజా ఉద్యమాలనుండి సవర్గ మేధావులు పుట్టుకొచ్చారు మరోపక్క అభ్యుదయ రచయితలు కూడా ఇలాంటి పాత్ర పోషించారు. ప్రజా ఉద్యమాల నుండి స్ఫూర్తిని పొందారు. ప్రజా సమస్యలు, ఉద్యమాలు ఇతివృత్తాలుగా రచనలు చేశారు. వీరి రచనలు ఉద్యమానికి ప్రేరణ ఇస్తే ఉద్యమాలు వీరి రచనలకు ప్రేరణ అయ్యాయి. ఇలా ఉత్తమ ప్రజా మేధావులను కమ్యూనిస్టు పార్టీ రూపొందించుకుంది.

3. లోకజ్ఞానాన్ని విచక్షణా జ్ఞానంగా మార్చే భావ విప్లవం:

ప్రజల నిత్యజీవితాన్ని లోకజ్ఞానం నడిపిస్తుందని అది చాలా వైరుధ్యాలతో

నిండి ఉంటుందని, దానిని విచక్షణా జ్ఞానంగా, ప్రజా చైతన్యంగా మార్చే సాంస్కృతిక విప్లవం తప్పనిసరి అన్నది గ్రాంసీ ఆవిష్కరించిన మరో కీలకమైన భావన.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టులు వివిధ ప్రజాసంఘాలతో వారి దైనందిన సమస్యలపై పోరాడుతూ వర్గ చైతన్యాన్ని కలిగించే ప్రయత్నం చేశారు. రాత్రి పాఠశాలలను, రాజకీయ సామాజిక సాంస్కృతిక చైతన్యానికి వేదికలుగా చేసుకున్నారు.

మరోపక్క అభ్యుదయ రచయితల సంఘం తెలుగు సాహిత్యంలోని అన్ని ప్రక్రియల మీద తిరుగులేని ఆధిపత్యాన్ని సాధించింది. ఆంధ్ర ప్రాంతంలోసాహిత్య, సాంస్కృతిక భావ విప్లవానికి పునాదిగా మారింది. మరోపక్క ప్రజానాట్యమండలి పేదలు, సామాన్య ప్రజల హృదయాలను ఆకట్టుకుంది. జానపద కళారూపాల ద్వారా సాంఘిక దురాచారాలను, మతమూఢ విశ్వాసాలను, వివక్షనీ,అణిచివేతనీ ఎండగట్టింది. సామాజిక మార్పు ఆవశ్యకతని కళారూపాల ద్వారా ప్రజల్లోకి తీసుకు పోయింది. లోకజ్ఞానాన్ని విచక్షణా జ్ఞానంగా మార్చే భావ విప్లవాన్ని సాధించే క్రమంలో ఇవన్నీ ప్రముఖ పాత్ర పోషించాయి .

4. నైతిక రాజకీయ నాయత్వం:

పౌర సమాజంలో ప్రజా సమ్మతి ద్వారా పొందే ఆధిపత్య సాధనలో ప్రతిష్ట గల నైతిక రాజకీయ నాయకత్వ పాత్రను గ్రాంసీ నొక్కి వక్కాణించారు. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీకి ప్రజా సంఘాలకు కమ్యూనిస్టులు అలాంటి నైతిక రాజకీయ నాయకత్వాన్ని అందించారు. వారి సాదా జీవన శైలి, త్యాగనిరతి, ఉద్యమం కోసం తమ జీవితాలను, ఆస్తులను, చివరికి తమ ప్రాణాలను త్యాగం చేసిన తీరు ప్రజలలో నాయకత్వం పట్ల అచంచల విశ్వాసాన్ని కలిగించింది. వారు ఏకకాలంలో విప్లవకారులుగా, సంఘసంస్కర్తలుగా, కుల వివక్షను సాంఘిక దురాచారాలను ప్రతిఘటించే వారుగా, స్త్రీ సమానత్వాన్ని కాంక్షించే వారుగా కనిపించారు. ఇలాంటి ప్రతిష్టగల నాయకత్వం అన్ని వర్గాల ప్రజల మీద సానుకూల ప్రభావం కలిగించింది.

5. అందరికీ ప్రాతినిధ్యం : పౌర సమాజం మీద ప్రజా సమ్మతి ద్వారా ఆధిపత్యం సాధించాలనే వర్గం తమ సమూహాలకే కాకుండా అందరి

ప్రయోజనాలను కాపాడే వారుగా భావించే స్థితిని తెచ్చుకోవాలని గ్రాంసీ సూచించాడు

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ప్రజల అందరి ఆకాంక్షగా ఉన్న భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్ర నినాదాన్ని తన ప్రచార ఆందోళనలో కీలకం చేసింది. దీంతో కమ్యూనిస్టు పార్టీ కేవలం తన ప్రజా సంఘాలకి పరిమితమైన శక్తిగానే కాకుండా రాష్ట్ర ప్రజలందరి ప్రయోజనాల కోసం పోరాడే ప్రజాశక్తిగా ఎదిగింది.

స్థూలంగా గ్రాంసీ పౌర సమాజం మీద ఆధిపత్యానికి అవసరమైన కీలక అంశాలుగా పేర్కొన్నవాటిని ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టులు ఆచరణలో పెట్టారు.

పౌర సమాజంలో ఇలాంటి స్థితిని సాధించడాన్ని గ్రాంసీ ,యుద్ధ సన్నాహం గా (War of Position) విశ్లేషించాడు. ఈ యుద్ధసన్నాహం జరిగితే దానికి విజయం సిద్ధించడం ఖాయం అని తీర్పు కూడా ఇచ్చాడు. దీనినే ఆయన ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీ రూపంగా నామకరణం చేశాడు.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టులు అలాంటి హెజమనీని సాధించారు. అయితే వారికి గ్రాంసీ తెలియదు. గ్రాంసీ రూపొందించిన హెజమనీ భావజాలం కూడా తెలియదు. గ్రాంసీ 1937లో జైలులోనే మరణించాడు. జైలులో ఆయన నోట్ బుక్స్ రూపంలో ఇటాలియన్ భాషలో రాసిన భావజాలం 1970లో ఇంగ్లీషులో కొన్ని భాగాలు వెలువడే వరకూ ప్రపంచానికి తెలియదు.

కానీ గ్రాంసీ భావజాలాన్ని ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదట ఆచరణలో పెట్టింది మాత్రం ఆంధ్రప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టులే. ఇలా తమకు తెలియకుండానే గ్రాంసీ భావజాలాన్ని ఆచరణలో పెట్టినవారిని గురించి గ్రాంసీ మీద గొప్ప పరిశోధనలు చేసిన స్టూవర్ట్ హాల్ రాస్తూ దీనికి 'సద్యోజనిత గ్రాంసీ యిజం' (Instinctive Gramsci-ism) గా పేరు పెట్టాడు.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టులు సాధించిన హెజమనీ కూడా సద్యోజనిత 'గ్రాంసీ యిజం' గానే మనం భావించాలి.

ఇక్కడ కమ్యూనిస్టులు పౌరసమాజం మీద సాధించిన హెజమనీ రూపురేఖలు

పలు రంగాలలో తొంగి చూడడం కనిపిస్తుంది. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో చాలా గ్రామాలు “రెడ్ విలేజెస్” గా పేరుతెచ్చుకున్నాయి. అంటే గ్రామం అంతా కమ్యూనిస్టుల లేదా వారి ప్రజా సంఘాల ప్రభావంతో నడిచేవారే. కృష్ణా జిల్లాలో కాటూరు గ్రామాన్ని స్టాలిన్ గ్రాడ్ అని ఎలమర్రు గ్రామాన్ని లెనిన్ గ్రాడ్ అని, గుంటూరు జిల్లాలో నర్సాయపాలెం గ్రామాన్ని మరో స్టాలిన్ గ్రాడ్ అని కారంచేడులో ఒక వీధిని మాస్కో వీధిగా పిలిచే స్థితి వారు సాధించిన హెజమనీకి చిహ్నాలు మాత్రమే.

ఆ కాలంలో విద్యార్థులుగా ఉన్నవారు తాము విద్యార్థి ఫెడరేషన్లో పాల్గొన్నామని గర్వంగా చెప్పుకునేవారు. ప్రతి ఒక్కరూ తాము అభ్యుదయ రచయితలమేనని చెప్పుకోవడానికి తాము ఒక సామాజిక సమస్యపై చేసిన రచనను చూపించేవారు.

యువజన సంఘాలలో, బాల సంఘాలలో తమ పిల్లలు చేరడాన్ని తల్లిదండ్రులు ప్రోత్సహించడం ఆ కాలం ప్రత్యేకత. కమ్యూనిస్టుకి తమ ఆడ పిల్లనిస్తే ఆమెను గౌరవంగా చూసుకుంటాడని భావించిన కాలం అది... కమ్యూనిస్టులు సాధించిన హెజమనీకి ఇవి కొన్ని నిదర్శనాలు మాత్రమే

హెజమనీ అన్నది విడి విడి ప్రజా సంఘాల కలయిక మాత్రమే కాదు. అది కొత్త రూపం ధరించిన ఉమ్మడి సామాజిక శక్తి. కమ్యూనిస్టులు “అసాధారణ బలం పుంజు” కోవడం లో ఉన్నది, హెజమనీ రూపం ధరించిన ప్రత్యేక శక్తి.

ఈ హెజమనీ కొనసాగుతున్న దశలో కమ్యూనిస్టులపై తీవ్ర నిర్బంధకాండ సాగింది. చాలామందిని ప్రభుత్వం నిర్దాక్షిణ్యంగా కాల్చి చంపింది. ఇవన్నీ ప్రజలలో సానుభూతిని మరింత పెంచాయి.

1952 ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టులకు అనూహ్య విజయాలు వచ్చాయి. సుందరయ్య గారు విప్లవ పథంలో నా ప్రయాణం అన్న పుస్తకంలో “మేము రహస్యంగా వుండి అంచనాలు వేసుకున్నాం. ఆంధ్రలో 20 నుండి 25 సీట్లు మనం గెలుస్తామని కానీ 40 సీట్లకు పైగా గెలిచాం . ఉదాహరణకు నెల్లూరు, కోవూరు సీట్లు గెలుస్తామని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. కానీ గెలిచాం. ప్రజల మనోభావాలు అలా వున్నాయి” అని అన్నారు. అంటే ప్రజల మనో భావాలు

అంచనాలకు మించి ఉన్నాయి. అదీ కమ్యూనిస్టులు సాధించిన హెజమనీ శక్తి. 1952లో కమ్యూనిస్టులు సాధించిన ఘనవిజయాన్ని కట్టబెట్టింది పౌర సమాజంలో వారు సాధించిన హెజమనీయే. ఈ హెజమనీయే వారి అంచనాలకు అందని అనూహ్య ఫలితాలను అందించిన విజయ రహస్యం.

చేజారిన ప్రజా హెజమనీ

1946 - 51 మధ్య కాలంలో భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ కొన్ని విప్లవ ప్రయోగాలు చేసింది. వారికి ముందుగా తెలిసిన మార్గం రష్యన్ తరహా తిరుగుబాటు. దీనికి పిలుపునిచ్చారు కానీ ఇది ప్రారంభంలోనే ముగిసిపోయింది. మనది వ్యవసాయ దేశం గనుక చైనా మార్గంలో తిరుగుబాటు అన్ననినాదాన్ని చేపట్టింది. అది కూడా 1951తోనే ఆగిపోయింది. వీటితో పాటు 1942 – 46 మధ్య కాలంలో సాగించిన కార్యకలాపాలు, జాతీయోద్యమం పట్లఅనుసరించిన వైఖరి అన్నీ పార్టీలో చర్చనీయాంశాలు అయ్యాయి.

ఒకసారి హెజమనీ సాధిస్తే దాని ప్రభావం కొంతకాలం కొనసాగుతుంది. 1952 ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టు పార్టీని ఏకైక పెద్ద పార్టీగా గెలిపించిన ప్రజా హెజమనీ 1955 ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ కు ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ శక్తిగా కమ్యూనిస్టు పార్టీని నిలబెట్టింది

పౌరసమాజంలో హెజమనీ ఒకసారి సాధిస్తే అది శాశ్వతం కాదు. దానిని నిరంతరం కాపాడుకోవాలి. నిలబెట్టుకోవాలి. మారుతున్న పరిస్థితులకు తగినట్టుగా వివిధ వర్గాలలో కొత్త ఆకాంక్షలని, కొత్త పరిష్కారాలని, కొత్త నినాదాలనీ చేపట్టి తాము సాధించిన "చారిత్రక సంఘటన" చెల్లా చెదురు కాకుండా చూసుకోవాలి. సాధించిన హెజమనీని కొనసాగించాల్సిన దశలో పార్టీలో సిద్ధాంత, రాజకీయ చర్చ నానాటికీ పెరుగుతూ వచ్చింది.

ఈ దశలో రెండు పరిణామాలు చోటు చేసుకున్నాయి. మొదటిది కమ్యూనిస్టు పార్టీకి వెలుపల జరిగిన మార్పులు. 1953 లో భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రం ఏర్పడింది. ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమంలో కమ్యూనిస్టులకు తోడ్పాటు నిచ్చిన కొన్ని వర్గాలు ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పాటుతో చెల్లాచెదురయ్యాయి . కేంద్రంలోని కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికలో వ్యవసాయానికి ప్రాధాన్యత నిచ్చింది. ఇది రైతులలో

కొత్త ఆకాంక్షలను కల్పించింది. మరో పక్క 1957 లో ప్రభుత్వం పంచాయితీ రాజ్ వ్యవస్థను అమలులోకి తెచ్చింది. రైతు వర్గాలకి స్థానిక అధికారానికి ద్వారాలు తెరుచుకున్నాయి. ఇవన్నీ కమ్యూనిస్టులు సాధించిన హెజమనీ పై తీవ్ర ప్రభావాన్ని కలిగించాయి. వారు సమీకరించిన ప్రజా సమూహాలలో చీలికలు తెచ్చాయి

రెండో పరిణామం కమ్యూనిస్టు పార్టీలో మొదలైన అంతర్గత చర్చ విభేదాల స్థాయికి చేరింది. తాము సాధించిన హెజమనీని మారిన పరిస్థితులలో కొనసాగించడానికి తగిన ప్రత్యామ్నాయ ఎత్తుగడల చర్చను విస్మరించారు. పౌర సమాజంలో ఆధిపత్యం కోసం జరగాల్సిన ప్రయత్నం స్థానంలో, పార్టీలో ఆధిపత్యం కోసం అంతర్గత పోరు గా మారింది. అంతర్జాతీయ పరిణామాలు దీనికి తోడయ్యాయి. 1964లో కమ్యూనిస్టు పార్టీ చీలిపోయింది. చీలిపోయిన మార్క్సిస్టు పార్టీ 1969 లో మరో చీలికకు గురైంది. నక్సలైట్లుగా విడిపోయిన వాళ్ళు అనేక పాయలుగా చీలిపోయారు. ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ అనేక ప్రజా ఉద్యమాల నిర్మాణం ద్వారా, అనేక త్యాగాలతో పౌరసమాజంపై సాధించిన హెజమనీ చేజారిపోయింది.

రెండవ భాగం

సినీ హీరో : సీజర్ తరహా హెజమనీ

1982 లో ప్రముఖ సినీనటుడు ఎన్‌టి రామారావు ఒక ప్రాంతీయపార్టీని ఏర్పాటు చేశాడు. దానికి తెలుగుదేశం పార్టీగా నామకరణం చేశాడు. అప్పటికి ఆయన వయస్సు 60 సంవత్సరాలు. హీరోగా నటించే సినిమాలు తగ్గిపోయాయి. అప్పటి వరకు ఆయన రాజకీయాలకి దూరంగా వున్నాడు. ప్రత్యక్షంగా గాని పరోక్షంగా గాని ఎలాంటి ప్రజా ఉద్యమాల లోనూ ఆయన భాగస్వామిగా లేడు. తెలుగు ప్రజలతో సినిమా సంబంధం తప్ప మరో అనుబంధం లేదు. మూడు వందలకు పైగా సినిమాలలో నటించాడు. పురాణ, జానపద పాత్రలతోపాటు మధ్యతరగతి సామాన్యశ్రామికుల పాత్రలలో హీరోగా నటించాడు. ఆయన ఎన్నికల ప్రచార యాత్రకు అవి జనాకర్షణ అయ్యాయి కాని అదొక్కటే ఆయన విజయానికి కారణం కాదు. 9 నెలలకాలంలోనే ఆయన రాజకీయాధికారాన్ని అందిపుచ్చుకోడానికి అప్పటికే రాష్ట్ర రాజకీయరంగం సిద్ధమై వుంది. ఎన్‌టిఆర్ కి విజయాన్ని చేకూర్చి పెట్టిన ఈ రాజకీయ నేపథ్యాన్ని విశ్లేషించుకోవాలి.

1. 1952 తర్వాత 1955 ఎన్నికల వరకు కాంగ్రెస్ పార్టీకి ప్రత్యామ్నాయంగా వున్న కమ్యూనిస్టు పార్టీ 1955 ఎన్నికల పరాజయం తర్వాత 1962లో ప్రధాన ప్రతిపక్షంగా మారింది. 1964లో ఆ పార్టీ చీలిపోవడంతో 1967 ఎన్నికల నాటికి బాగా బలహీనపడింది. అంతవరకు రెండు జాతీయ పార్టీల మధ్య వర్గసంఘర్షణగా సాగిన రాజకీయ దశ ముగిసింది.

2. 1962 నుండి 1978 వరకు రాష్ట్రంలో రాజకీయ సంఘర్షణ స్వభావం పూర్తిగా మారిపోయింది. రెండు పెట్టుబడిదారీ జాతీయపార్టీల మధ్య సంఘర్షణ రూపం ధరించింది.

1962లో స్వతంత్రపార్టీ రాష్ట్రంలో 19 స్థానాలను గెల్చుకుంది. 1967 ఎన్నికలలో 29 స్థానాలను గెల్చుకుని ప్రధాన ప్రతిపక్షం స్థానాన్ని ఆక్రమించింది. కాని తర్వాత చాలామంది కాంగ్రెస్‌లో చేరిపోవడంతో 1972లో దానికి కేవలం 2 స్థానాలు మాత్రమే వచ్చాయి.

1977లో కేంద్రంలో జనతాపార్టీ ఏర్పాటు కావడంతో ఆంధ్రలో అవే శక్తులతో జనతాపార్టీ ఏర్పడింది. 1978 ఎన్నికలలో జనతా పార్టీ రాష్ట్రంలో 60 స్థానాలు గెల్చుకుంది. 28.73 శాతం ఓట్లను సాధించింది. కాని అధికారంలోకి రాకపోవడంతో ఏడాది తిరిగే లోపే దాని సంఖ్యాబలం 45 కి పడిపోయింది. ఇలా రాష్ట్రంలో రెండు జాతీయ పార్టీల మధ్య అధికారం కోసం పోరుగా సాగింది.

3. ఈ కాలంలో కాంగ్రెస్ పార్టీలో సంస్థాగత పరిణామాలు చోటు చేసుకున్నాయి. కాంగ్రెస్‌లో మితవాద నాయకత్వం సిండికేటు కాంగ్రెస్‌గా చీలిపోయింది. ఆ తర్వాత ఇందిరా కాంగ్రెస్ పార్టీ రాష్ట్రాల స్థాయిలో పాతుకుపోయిన నాయకత్వాన్ని మార్చడం ద్వారా అధినాయకత్వానికి ఎదురులేని స్థానాన్ని పొందడానికి అనేక చర్యలు తీసుకుంది. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో దాని పర్యవసానంగా ప్రజా పునాది లేని నాయకత్వాన్ని పై నుండి ప్రవేశపెట్టారు. 1978 ఎన్నికల తర్వాత ఇది మరింత వికృత రూపంగా సాగింది. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో నాలుగేళ్లలో నలుగురు ముఖ్యమంత్రులను మార్చింది. ఆ పార్టీ పరిపాలన చుట్టూ తిరగడానికి బదులు అనునిత్యం నాయకత్వ మార్పు కోసం అసంతృప్తుల బృందాలుగా ఏర్పడి కేంద్రంపై ఒత్తిడి తెచ్చి ముఖ్యమంత్రులను మార్చేందుకు అధిష్టానం చుట్టూ తిరగడం జరిగింది. రాష్ట్రానికి సంబంధించిన ప్రతి నిర్ణయం ఢిల్లీలో చేసే స్థితి వచ్చింది. ఢిల్లీ నాయకత్వం ఈ నాయకుల పట్ల అవమానకర పద్ధతులలో వ్యవహరించారని అలా ఆంధ్రుల ఆత్మగౌరవం సమస్య ముందు కొచ్చింది. పాలక పార్టీ ప్రజలకు దూరమైంది. ఆ మేరకు ప్రజలు ఆ పార్టీకి దూరమయ్యారు

సంక్షోభ సమయంలో సమ్మోహన శక్తులు

రాష్ట్రంలో కాంగ్రెస్ గుత్తాధిపత్యం అన్ని రంగాలలోనూ సంక్షోభంలో పడింది. దీని ఛాయలు 1981 లో జరిగిన స్థానిక ఎన్నికలు స్పష్టం చేశాయి. విజయవాడ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ కమ్యూనిస్టుల పరం అయింది. విశాఖ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ బి.జె.పి కి దక్కింది. చీరాలలో జరిగిన శాసనసభ ఉప ఎన్నికలలో జనతా పార్టీ గెలిచింది. రాష్ట్రంలో కాంగ్రెస్ పాలనకు నూకలు చెల్లిన కాలం ప్రారంభం అయింది. ఈ పరిస్థితిని అర్థం చేసుకోడానికి సంక్షోభకాలంలో పార్టీ స్థితిగతులపై గ్రాంసీ చేసిన విశ్లేషణ మనకు తోడ్పడుతుంది.

“పాలకవర్గం హెజమనీ సంక్షోభంలో పడే క్రమం వివిధ దేశాలలో వేరు వేరుగా వుంటుంది. కాని సారాంశం మాత్రం ఒక్కటిగానే వుంటుంది. ప్రజలకు ఇచ్చిన వాగ్దానాలను, వారిలో రేకెత్తించిన ఆశలను పరిపూర్తి చెయ్యడంలో వైఫల్యం చెందినప్పుడు, అలాగే రాజకీయరంగంలో స్తబ్దంగా వున్న కొన్ని వర్గాలు తమ సమస్యలపై అస్పష్టమైన నినాదాలతోనైనా వారు ఆకస్మికంగా రాజకీయ కార్యాచరణకు దిగడం వగైరాలు ఈ సంక్షోభాన్ని తీవ్రతరం చేస్తాయి. ఇది పాలక వర్గపు సర్వవ్యాప్తి సంక్షోభానికి సంకేతం అవుతుంది. ప్రజలు మార్పుకు సంసిద్ధులవుతారు. ఇలాంటి సంక్షోభ పరిస్థితులలో సంప్రదాయ పాలకవర్గం చేయి జారిపోతున్న పరిస్థితిని అదుపులోకి తెచ్చుకోడానికి నాయకుల్ని మార్చుతుంది. తన కార్యక్రమాలను మార్చుతుంది. కొత్త నినాదాలను ముందుకు తెస్తుంది. తన వర్గ ప్రయోజనాలను కొన్నింటిని త్యాగం చెయ్యడానికి కూడా సిద్ధం అవుతుంది” అన్నది స్థూలంగా చేసిన విశ్లేషణ.

కాంగ్రెస్ పార్టీ రాష్ట్రంలో ఇలాంటి పద్ధతులనే అనుసరించింది. ప్రజలలో నానాటికీ పెరుగుతున్న అసంతృప్తిపై నీళ్లు జల్లడానికి వరసగా ముఖ్యమంత్రుల్ని మార్చింది. తనకు కీలుబొమ్మలుగా వుండేవారిని ఎంచుకోవడంతో వారు పరిస్థితిని చక్కదిద్దకపోగా పాలక పార్టీ ప్రతిష్ట మరింత దిగజారింది. నిరంతరం అంతర్గత కీచులాటలలో పాలనను మరింత అస్తవ్యస్తం చేసింది. ప్రజల దృష్టిలో అది చులకన అయింది. ఆ మేరకు ప్రజలు మార్పువైపు మొగ్గును మరింత పెంచింది. దీనికితోడు ఆనాడు ముఖ్యమంత్రిగా వున్న అంజయ్య పట్ల రాజీవ్‌గాంధీ వ్యవహరించిన తీరు ఆంధ్రుల ఆత్మగౌరవం అన్న నినాదాన్ని తెర పైకి తెచ్చింది.

గ్రాంసీ ప్రస్తావించిన మరో అంశం “ఒకానొక చారిత్రక పరిస్థితిలో సామాజిక వర్గాలు తమ సంప్రదాయక పార్టీలకు దూరం అవుతాయి. అలాంటి ప్రత్యేక పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు సంక్షోభాలు సంభవిస్తే పరిస్థితి అత్యంత సున్నితమూ, ప్రమాదభరితమూ అవుతుంది. అప్పుడు రాజకీయ భవితవ్యాన్ని నిర్ణయించే సమ్మోహన శక్తులకు ప్రాతినిధ్యం వహించే నిగూఢశక్తుల కార్యకలాపాలకు రాజకీయ సంక్షోభపు గేట్లు తెరుచుకుంటాయి.” ఇలా సమ్మోహన శక్తుల కాలం ప్రారంభం అవుతుంది.

మరో విధంగా చెప్పాలంటే ఒకపక్క పాలక పార్టీ తన అధికారాన్ని కొనసాగించ లేని పరిస్థితి మరోపక్క ప్రతిపక్షాలు దానిని కూలదోయలేని స్థితి వున్నప్పుడు రాజకీయ సంక్షోభంలో అనిశ్చితి ఏర్పడుతుంది. అలాంటి అనిశ్చిత పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడే రాజకీయ రంగంలో సమ్మోహన శక్తులకు ద్వారాలు తెరుచుకుంటాయి. ఈ అనిశ్చితి ని తొలగించగల హీరోల కోసం ప్రజల వెదుకులాట ప్రారంభం అవుతుంది

ఇలాంటి అనిశ్చితి తో కూడిన ప్రత్యేక రాజకీయ సంక్షోభ కాలంలో ఎన్ టి రామారావు రాజకీయ రంగ ప్రవేశం చేశాడు. ఒక సినిమా హీరోని ప్రజలు తమ రాజకీయ హీరోని చేసుకుని గెలిపించారు. సమ్మోహన శక్తుల ప్రవేశానికి అవకాశాలున్న ఒక ప్రత్యేక రాజకీయ సంక్షోభం, ఒక అనిశ్చితి లేకపోతే ఆయన కేవలం సినీహీరో గానే మిగిలి ఉండేవాడు. రామారావు విజయ రహస్యం ఆయన సినీ గ్లామర్ లో లేదు, ఆ విజయం సంక్షోభకాలంలో రంగ ప్రవేశం చేసే సమ్మోహన శక్తులు ప్రజలను నడిపించిన ప్రత్యేక పరిస్థితిలో వుంది.

ఇలాంటి సంక్షోభకాలంలో వివిధ పార్టీల వెనుక నున్న వర్గశక్తుల మార్పిడి మామూలు పరిస్థితులలో పోల్చినప్పుడు కాంతివేగంతో జరుగుతుందని గ్రాంసీ విశ్లేషించాడు.

ఈ సమ్మోహన శక్తుల ప్రవేశానికి సమయం ఆసన్నమైనప్పుడు ప్రజలు హీరోల కోసం వెదుకుతారు. వారికి అలాంటి హీరోలు తటస్థపడకపోతే దొరికిన వారినే హీరోలు చేస్తారు. సీజర్ అన్న మాటను గ్రాంసీ సమ్మోహన శక్తికి పర్యాయపదంగా వాడాడు. ఈ సీజర్ తరహా రాజకీయ సంక్షోభ పరిష్కారం ప్రగతిశీలమైనదీ కావచ్చు, ప్రగతి నిరోధకమైనదీ కావచ్చునని గ్రాంసీ సోదాహరణలు ఇస్తాడు. ఈ రాష్ట్రంలో సమ్మోహన కాలంలో ఎన్టిఆర్ సాధించిన విజయం సీజర్ తరహా హెజమనీ ని పోలి వుంది

ఎన్టిఆర్ పార్టీలో చేరిన ప్రధాన భాగం గతంలో రాష్ట్రంలో మితవాద వర్గానికి ప్రాతినిధ్యం వహించిన శక్తులే. గతంలో జై ఆంధ్ర ఉద్యమంలో ఆ తర్వాత జనతా పార్టీ రూపంలో వున్నవారే. ఈ సమ్మోహన కాలంలో సమీకృతమైన విభిన్న సామాజిక వర్గాలలో కొన్ని పరస్పర విరుద్ధ శక్తులు వున్నాయి.

1989 వచ్చే నాటికి ఈ సమ్మోహన శక్తి చెదిరిపోయింది. రాష్ట్ర ఎన్నికలలో ఎన్‌టిఆర్ పరాజయం పాలయ్యారు. తెలుగుదేశం పార్టీలో ఎన్‌టిఆర్ గ్లామర్ ప్రజా సమీకరణకు దోహదం చేస్తున్నా అది ఒక సాధారణ రాజకీయ పార్టీగా మారింది. 1994లో తిరిగి ఎన్‌టిఆర్ అధికారంలోకి రావడానికి ఆయన సమ్మోహనా శక్తి కంటే రాష్ట్రంలో మద్యనిషేధానికి జరిగిన ఉద్యమ నేపథ్యం ఆయన విజయానికి ఎక్కువ దోహదం చేసింది. 1995లో ఎన్‌టిఆర్‌ను తొలగించి చంద్రబాబు పార్టీ పగ్గాలు పట్టడంతో అది పూర్తిగా ఒక సాధారణ ప్రాంతీయ పార్టీ రూపాన్ని పొందింది. ఎన్‌టిఆర్‌కి, వారి కుటుంబానికి దూరం కాలేదనడానికి తప్ప ఆ పార్టీ జయాపజాలలో వారి పాత్ర అంతంత మాత్రమే అయ్యింది.

రాజకీయ సంఘర్షణలో మారిన పరిస్థితులు

1. రాష్ట్రంలో రాజకీయ సంఘర్షణ పెద్ద మలుపు తీసుకుంది. 30 ఏళ్ళ కాంగ్రెస్ గుత్తాధికారం అంతమైంది. రెండు జాతీయ పార్టీల మధ్య సాగిన రాజకీయ సంఘర్షణ ఇప్పుడు ఒక ప్రాంతీయ పార్టీకి మరొక జాతీయ పార్టీకి మధ్య సంఘర్షణగా మారింది. మొట్టమొదటిసారి ఒక ప్రాంతీయ పార్టీ ఏర్పడి రాష్ట్రంలో అధికారాన్ని చేపట్టింది.

2. ఒక ప్రాంతీయ పార్టీ అధికారంలోకి రావడంతో రాష్ట్ర రాజకీయం అంతా ప్రాంతీయ సమస్యల చుట్టూ తిరగడం మొదలైంది. జాతీయ పార్టీలు కూడా దీనినే ప్రధానం చేసుకోక తప్పలేదు.

3. రాష్ట్ర రాజకీయాలలో కులం పాత్ర ఒక కీలక మలుపు తీసుకుంది. ఇంతవరకూ రెడ్లు ఆధిపత్యంలో రాజకీయ అధికారం సాగింది. కాంగ్రెస్ పార్టీ ముఖ్యమంత్రులను మార్చే క్రమంలో భాగంగా ఇతర కులాల ముఖ్యమంత్రులు వచ్చినా అది కుల ప్రాధాన్యతని పొందలేదు. వారు కులాల ఆధారంగా నిలదొక్కుకునే అవకాశాలు లేవు. మొదటిసారి కమ్మ సామాజిక కులం, ఏదైతే, వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక, విద్య తదితర రంగాలలో అందరికంటే ముందున్నదో రాజకీయ అధికారం కూడా కోరుకుంటున్నదో ఆ కులం అధికారంలోకి వచ్చింది. అది రాజకీయ అనిశ్చితి కాలంలో సమ్మోహన శక్తి కెరటం మీద అధికారాన్ని అందిపుచ్చుకొంది. రాష్ట్ర రాజకీయం కుల సమీకరణల సంఘర్షణా రూపం పొందడానికి బీజాలు పడ్డాయి.

4. ఈ కాలంలో దళిత చైతన్యం పెరిగింది. వివక్ష మీద, అత్యాచారాల మీద, అణచివేత, హత్యాకాండల మీద వారు సంఘటిత రూపంలో ప్రతిఘటన మొదలు పెట్టారు. ఈ క్రమంలో ఒక ఉద్యమ సంస్థగా దళిత మహాసభ ఏర్పడి తన మేనిఫెస్టోని ప్రకటించింది

ఈ పరిణామాలు భవిష్యత్ రాజకీయ సంఘర్షణ స్వరూప స్వభావాల మీద చూపిన ప్రభావాలను తర్వాత భాగంలో విశ్లేషించుకుందాం.

మరికొన్ని రాజకీయ ప్రయోగాలు

2009 లో ప్రజారాజ్యం పార్టీ ని పెట్టి సినీ హీరో చిరంజీవి,2019 లో జనసేన పార్టీని పెట్టి మరో సినీ హీరో పవన్ కళ్యాణ్ లు ఎన్నికల బరిలోకి దిగారు. వీరిద్దరూ మంచి జనాకర్షణ గల సినీ హీరోలే. ఎన్ టి రామారావు రాజకీయ ప్రవేశం చేసిన నాటి రాజకీయ సంక్షోభం, అనిశ్చిత పరిస్థితులు సమ్మోహన శక్తుల రాజకీయ ప్రభావం వంటి అంశాలు వీరు ప్రవేశించిన కాలంలో లేవు. పైగా పాలక పక్షం, ప్రతిపక్ష పార్టీ హోరాహోరీ పోరులో వున్నాయి. అలాంటి స్థితిలో సమ్మోహన శక్తుల కోసం ప్రజల వెదుకులాట ఉండదు. అందువల్ల ప్రజలు చిరంజీవిని, పవన్ కళ్యాణ్ లను సినీ హీరోలుగానే ఆదరించారు. ఆ మేరకు సినీ అభిమానులు, కులాభిమానులు మద్దతు నిచ్చారు. కానీ ఈ సినీ గ్లామర్ రాజకీయ గ్లామర్ గా మారలేదు

2009 ఎన్నికలలో లోక్‌సత్తా పార్టీ 240 స్థానాలకు పోటీ చేసింది. డా జయప్రకాష్ నారాయణ్ తన ఐఎఎస్ పదవిని వదులు కొని రాజకీయ ప్రక్షాళనకు, ప్రజాస్వామ్య సంస్కరణల కు సాగించిన కార్యకలాపాలు మధ్యతరగతి వర్గాలను ఆకర్షించాయి. ఆ మేరకు ఎన్నికలలో పట్టణాలలో కొంత ప్రభావాన్ని చూపెట్టింది.

మూడవ భాగం

దళిత ,బహుజనులు : ఆలోచనగా హెజమనీ

1983లో తెలుగుదేశం పార్టీ అధికారంలోకి వస్తే 1989లో తిరిగి కాంగ్రెస్ పార్టీ అధికారంలోకి వచ్చింది. ఇలా ఒకరి తర్వాత మరొకరు దళిత బహుజనులను చీల్చి అధికారాన్ని పంచుకునే పరిస్థితి వచ్చింది. దీనికి ప్రతిగా 1994 ఎన్నికలలో రాష్ట్రంలో బహుజన సమాజ్ పార్టీ రూపంలో దళిత, బహుజన సంఘాలు, ప్రతినిధులు ప్రత్యామ్నాయాన్ని ప్రకటించారు. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో 294 స్థానాలకు గాను 244 స్థానాలలో వారు తమ అభ్యర్థులను పోటీకి నిలబెట్టారు. రాష్ట్ర చరిత్రలో మొట్టమొదటిసారి సంప్రదాయ పార్టీల ఆధిపత్య రాజకీయాన్ని వారు బహుజన సమాజ్ పార్టీ రూపంలో సవాల్ చేశారు.

1994 ఎన్నికలు - బహుజన్ సమాజ్ పార్టీ

1993లో ఉత్తర ప్రదేశ్ లో ఎన్నికలు జరిగాయి. బి ఎస్ పీ, ఎస్ పీ లు కలిసి పోటీ చేసి విజయాన్ని సాధించాయి. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో కూడా అలాంటి ప్రయత్నం చేస్తే ఎన్నికలలో గెలుపు సాధ్యమేనన్న భావన దళిత ఉద్యమంలో చాలామందికి కలిగింది. ఈ రాష్ట్రంలో కూడా సమాజ్‌వాదీ పార్టీ ఏర్పాటుకు కొంతమంది బిసి నాయకులు పూనుకున్నారు. ఓబిసిలు, ఎస్ సీ లు, ఎస్ టీ లు కలిస్తే సంఖ్యాపరంగా గెలిచే అవకాశాలు వారికి కనిపించాయి.

ఈ దశలో “రాజకీయ అధికారమే అసలు తాళం చెవి” దానిని సాధిస్తే అన్నీ అవే సమకూరుతాయి అని కాన్షీరాం ఇచ్చిన నినాదం దళిత – బహుజన విజయానికి సోపానంగా కనిపించింది.

1994 ఎన్నికలకు ముందే కాన్షీరాం ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో పర్యటించారు. హైదరాబాద్, నల్గొండ, విశాఖపట్టణంలో జరిగిన బహిరంగ సభలు జయప్రదం కావడంతో దళిత మహాసభలో చీలిక వర్గాలన్నీ బి ఎస్ పీ లో చేరి ఎన్నికలలో పోటీ చేయడానికి సిద్ధం అయ్యాయి. అసెంబ్లీలో 290 స్థానాలకు గాను 244 స్థానాలకు అభ్యర్థులను నిలబెట్టారు. దళిత – బహుజన ప్రత్యామ్నాయాన్ని ప్రజల ముందుంచారు.

ఎన్నికల ఫలితాలు వారి అంచనాలకు విరుద్ధంగా వచ్చాయి. ఒకే ఒక్క స్థానంలో మాత్రమే డిపాజిట్ వచ్చింది. మిగిలిన అన్ని స్థానాలలో 5 వేలకు లోపు ఓట్లు మాత్రమే వచ్చాయి. ఈ ఎన్నికలలో వారు కులాల ఆధారంగా వేసుకున్న అంచనాలు తల్లకిందులయ్యాయి. ఈ దళిత –బహుజన కులాలలోనూ, ఈ కులాల మధ్య ఉన్న వైరుధ్యాలను వారు విస్మరించారు. పైనుండి జతకట్టిన కులాల సంఘటన కింది స్థాయిలో పనిచేయలేదు. అక్కడ కాంగ్రెస్, తెలుగుదేశం పార్టీలకు ఉన్న పట్టును వారు గుర్తించలేదు. దీంతో దళిత ఉద్యమం రాజ్యాధికారం కోసం చేసిన ప్రయత్నం సఫలం కాలేదు.

ఈ ఎన్నికలలో దళిత, బహుజనులు ఒక శక్తిగా ఎన్నికల బరిలోకి దిగడానికి దారితీసిన దళిత ఉద్యమాల నేపథ్యాన్ని మనం పరిశీలించుకోవాలి.

దళిత ఉద్యమ నేపథ్యం

1980 దశకంలో ఆంధ్ర ప్రాంతంలో కొన్ని పరిణామాలు చోటుచేసుకున్నాయి. వాటి పర్యవసానంగా ఆంధ్ర ప్రాంతంలో దళిత ఉద్యమం విస్తరించింది. దళిత మహాసభ పేరుతో అది సంస్థాగత రూపం పొందింది.

కోస్తా జిల్లాలలో హరిత విప్లవం తర్వాత ఈ పదిహేను సంవత్సరాల కాలంలో ధనిక రైతుల వ్యవసాయ ఆదాయం పెరిగింది. అది గ్రామీణ ప్రాంతంలో అంతరాలను మరింతగా పెంచింది. ఇది స్థానికంగా ఆధిపత్య కులాలకి, పేదలకి మధ్య వైరుధ్యాన్ని పెంచింది.

రాష్ట్రంలో విద్యావ్యాప్తి విస్తరించింది. గ్రామీణ పేదలకు హైస్కూలు విద్య అందుబాటులోకి వచ్చింది. రిజర్వేషన్ల ఫలితంగా కాలేజీ విద్య కూడా కొందరికి లభించింది. దీని పర్యవసానంగా వ్యవసాయేతర రంగంలో దళితులు, బహుజనులకు కొన్ని కొలువులు కూడా వచ్చాయి. దీంతో ఆత్మగౌరవం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వ భావజాలం పేదల పిల్లలకు వారి ద్వారా పేదల వాడలకు చేరింది. వారిలో అణచివేతను ప్రతిఘటించే తత్వం పెరిగింది. స్థానిక పెత్తందారీ కులాలకు ఇది కంటగింపు అయ్యింది.

మరోపక్క కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం చీలికలు, పేలికలు కావడంతో దళితులు, బహుజనులు ఆర్థిక అంశాల చుట్టూ సమీకృతం కావడానికి బదులు కులం చుట్టూ తమ చైతన్యాన్ని పెంచుకునే స్థితి వచ్చింది.

1985లో కారంచేడులో ఆధిపత్య కులానికి చెందిన భూస్వామ్య దురహంకార శక్తులు తమ బలగాలతో దళితుల వాడపై సామూహిక దాడి చేశారు . ఈ దాడిలో 6 గురు దళితులని వెంటాడి చంపారు. చాలామందిని తీవ్రంగా గాయపరిచారు. ఇద్దరు మహిళలను మానభంగం చేశారు. దళితులు అక్కడి నుండి తప్పించుకుని మొదట చీరాల చర్చిలో తలదాచుకున్నారు. తరువాత వారు ఒక శిబిరాన్ని ఏర్పాటు చేసుకున్నారు.

ఈ శిబిరాన్ని నిర్వహించడానికి రాష్ట్ర వ్యాపితంగా దళిత సంఘాలతోపాటు దళితేతర సంఘాలు తోడ్పాటునిచ్చాయి. ఈ శిబిరాన్ని ప్రముఖ హక్కుల పోరాట నాయకుడు బొజ్జా తారకం, ప్రముఖ హేతువాది కత్తి పద్మారావులు చేరుకుని ఈ ఉద్యమానికి కొత్త విశ్వాసాన్ని కల్పించారు. వారే ఈ దళిత శిబిరానికి నాయకత్వంగా నిలిచారు.

ఈ శిబిరం కేంద్రంగా కారంచేడు హత్యాకాండకు కారకులైన వారిపై కేసులు నమోదు చేసి శిక్షించాలని, బాధితులకు చీరాలలోనే నివాస వసతి కల్పించాలని, వారి ఉపాధికి ప్రత్యేకంగా భూ పంపిణీ చెయ్యాలని కోరుతూ ఆందోళనలు సాగించారు. 5 లక్షల మందితో చలో హైదరాబాద్ సమీకరణతో ప్రభుత్వం దిగివచ్చి ఈ ఘటనపై న్యాయ విచారణకు ఆదేశించింది. కానీ ఇతర డిమాండ్లు అలాగే ఉండిపోయాయి. వీటి కోసం వేలాదిమందిని సమీకరించి ఉద్యమించారు ఈ ఉద్యమాలలో అంబేద్కర్, జ్యోతిబా పూలే, మార్క్స్ భావజాల స్రవంతులవారు హేతువాదులు, రాడికల్స్ అందరూ భాగస్వాములయ్యారు .

దళిత మహాసభ మేనిఫెస్టో

1986లో తెనాలిలో దళిత మహాసభ తొలి మహాసభ నిర్వహించారు. అక్కడ దళిత మహాసభ మేనిఫెస్టోని విడుదల చేశారు. ఈ మేనిఫెస్టోలో పై స్రవంతుల ప్రభావం కనిపిస్తుంది మేనిఫెస్టోలో మార్క్స్ పేరు ప్రస్తావించకపోయినా పరోక్షంగా ఆ భావజాలం కనిపిస్తుందని ఈ ఉద్యమం పై అనేక వివరాలతో కూడిన

వర్కింగ్ పేపర్ ను ప్రచురించిన ప్రొఫెసర్ కె.శ్రీనివాసులు సోదాహరణలతో పేర్కొన్నారు

దళిత మహాసభ మేనిఫెస్టోని విశ్లేషిస్తూ మరో ప్రొఫెసర్ కె.వై. రత్నం అందులో వర్గ–కుల దోపిడీ సమాజాన్ని కూల్చివేసే కోణాన్ని ముందుకు తెచ్చారు.

"అది ఒక ఐక్య సంఘటనను సూచించింది. అణచివేతకు గురౌవుతున్న తరగతుల ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీ రూపొందే ఐక్య సంఘటనను వాగ్దానం చేసింది. ఇది దళితుల నిర్వచనాన్ని విస్తృత పరిచింది. అది ఒక ప్రత్యేక తరహా వర్గం గా దానికి ప్రస్తుత వర్గ –కుల దోపిడీ సమాజాన్ని కూల్చివేయడానికి తగిన శక్తిని కలిగి ఉందని, సమాజాన్ని, రాజకీయాన్ని అది ప్రజాస్వామికీకరణ చేస్తున్నదని స్పష్టం చేసింది." అని అన్నారు.

ఈ భావజాల వ్యాప్తికి దళిత పత్రికలు కీలక పాత్ర పోషించాయి. దళిత శక్తి, నలుపు, ఎదురీత, ఈనాటి ఏకలవ్య, కుల నిర్మూలన వంటి పత్రికలు భారత చరిత్ర, సమాజం, రాజకీయాల మీద శక్తివంతమైన చర్చలు సాగించాయి. మార్క్సిజం మీద, అంబేద్కరిజం మీద సిద్ధాంత పరమైన చర్చ సాగించాయి. వర్గ, కుల సమస్యల మీద, భారతదేశంలో కులానికున్న ప్రత్యేక ప్రాధాన్యత మీద చర్చలు సాగించాయి.

దళిత మహాసభ చొరవతో మహాత్మాపూలే, పెరియార్, నారాయణ గురు, అంబేద్కర్ రచనలకు తెలుగులో అనువాదాలను ప్రచురించారు. ఈ దళిత మేధావుల రచనలను చర్చకు పెట్టి వాటి ద్వారా కుల – వర్గ దృక్పథంతో చరిత్రని పునర్నిర్మించడానికి, సమాజాన్ని అవగాహన చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించారు. సాంస్కృతిక దళాలు బుర్రకథ, జముకుల కథలు తదితర రూపాలలో ప్రచారాన్ని నిర్వహించాయి.

మొత్తం మీద దళిత మహాసభ తన ప్రారంభ దశలో బహుముఖ కార్యకలాపాల ద్వారా పీడిత వర్గాలలో కొత్త చైతన్యానికి పునాదులు వేసింది.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో దళిత – బహుజన హెజమనీకి, ఆధిపత్య పాలక వర్గాలకు ప్రత్యామ్నాయంగా రాజ్యాధికారం కోసం జరిగిన తొలి ప్రయత్నం ఇది.

ఆంటోనీ గ్రాంసీ ఉపశ్రేణుల హెజమనీ మీద రూపొందించిన భావజాలానికి ఇక్కడ దళిత మహాసభ చేసిన ప్రయత్నాలకు కొన్ని పోలికలు ఉన్నాయి. దళిత మహాసభ నాయకులకు గ్రాంసీ భావజాల పరిచయం ఉన్నట్లు ఈ ఉద్యమాన్ని పరిశోధించినవారు ప్రస్తావించలేదు. అలాంటి ప్రస్తావన దళిత మహాసభ నాయకుల ప్రసంగాలలో ఉన్న దాఖాలాలు కనిపించడం లేదు. అందుచేత ఈ ఉద్యమంలో కనిపించే గ్రాంసీ భావజాల పోలికలు సద్యోజనితమైనవి గానే భావించవచ్చు. అయితే పోలికలు ఉన్నందువల్ల ఈ ఉద్యమ విశ్లేషణకు గ్రాంసీ భావజాలం నిస్సందేహంగా ఉపకరిస్తుంది.

1. గ్రాంసీ ఉప శ్రేణుల నిర్వచనాన్ని విస్తృత పరిచాడు కార్మిక వర్గంతో సహా పలు రూపాలలో దోపిడీకి, అణచివేతకు గురౌవుతున్నసమూహాలన్నింటి తోపాటు ,భాషాపరంగా, ప్రాంతీయపరంగా అణచివేతకు గురౌతున్నతరగతుల అస్తిత్వవాద ఉద్యమాలు, వివక్షకు గురౌతున్న మహిళల సమూహాలను మైనారిటీలను ఉపశ్రేణుల పరిధిలో నిర్వచించాడు ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీలో ఈ ఉపశ్రేణుల సంఘటన వహించే కీలక పాత్రను పేర్కొన్నాడు.

దళిత మహాసభ తన మేనిఫెస్టోలో దళిత పదానికి కూడా విశాలమైన నిర్వచనాన్ని ఇచ్చింది. ఎస్.సి, ఎస్టి, బి.సి, మైనారిటీలు అందరూ దళితులేనని కుల – వర్గ దోపిడీకి, అణచివేతకు గురైన వారి అందరి ఐక్య సంఘటనకు దళిత పదం ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుందని ప్రకటించింది ఇది పౌర సమాజంలో అత్యధిక సంఖ్యాకులుగా వున్న ఉపశ్రేణి కులాల సంఘటన గా ప్రకటించారు.

2. గ్రాంసీ భావజాలం ప్రకారం ఈ ఉపశ్రేణులకు నాయకత్వం వహించే వర్గం కేవలం తన వర్గ ప్రయోజనాలకే పరిమితం కాకూడదు. అది ఈ ఐక్య సంఘటనలోని అన్ని సమూహాల ఆకాంక్షలను తన ఆకాంక్షలుగా వ్యక్తం చేయడం ద్వారా దీనికోసం అవసరమైన మేరకు తన ప్రయోజనాలను కొన్నింటిని వదులుకోవడానికి, మార్చుకోవడానికి సిద్ధపడాలి. దీనికి ఒక ఉమ్మడి భావజాలాన్ని, అందరూ దానిని తమ స్వంత భావజాలం గా భావించే రీతిలో రూపొందించాలి. దీని ద్వారా ఒక ఉమ్మడి సమ్మతిని సాధించాలి.

దళిత మహాసభ కూడా కుల – వర్గ నిర్మూలనను అందరి ఆకాంక్షలనూ సాధించే ఉమ్మడి అంశంగా ప్రతిపాదించింది.

3. గ్రాంసీ ఉపశ్రేణుల ఐక్యత విడి విడి సంఘటన కాకుండా అది ఒక సమ్మేళనంగా ఒక చారిత్రక ముద్దగా రూపొందినప్పుడే ఈ ఉపశ్రేణులు సమాజంలో హెజమనీ సాధించే స్థితి వస్తుందని సూత్రీకరించాడు.

దీనిని దళిత మహాసభ సాధించలేకపోయింది. దళిత పదానికి విశాలమైన నిర్వచనం ఇచ్చినా అది ఎస్సీలకే పరిమితం అయ్యింది. ఎస్టీలు, బిసీలు తాము కూడా దళితులమేనని ప్రకటించుకున్న సందర్భాలు లేవు. నిచ్చెన మెట్ల కుల వ్యవస్థ వారిని విడి విడి సమూహాలు గా ఉంచింది అది దళిత పదం గొడుగులో ఒక చారిత్రక ముద్దగా రూపొందలేదు.

4. గ్రాంసీ ఇలాంటి చారిత్రక ముద్దను రూపొందించడానికి తమ సవర్గ మేధావులను రూపొందించుకోవలసిన ఆవశ్యకతను వివరించాడు. ఈ సవర్గ మేధావులు ఉపశ్రేణులను కలిపి ఉంచే చరిత్రను, సామాజిక, సాంస్కృతిక భావజాలాన్ని పెంపొందించడం మాత్రమే కాదు. వారితో సజీవ సంబంధాల ద్వారా ఈ ఐక్యతను ప్రోది చేసేవారు కావాలని సూచించాడు

దళిత మహాసభ కూడా తన రచయితల విభాగాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. వారు చరిత్ర, సామాజిక ఉద్యమాలపైన, ప్రచార సాహిత్యంపైనా చాలా కృషి చేశారు. ఎంతో వైవిధ్యం గల సాహిత్య సృష్టి చేశారు. అయితే ఈ ఉపశ్రేణులు ఎవరికి వారు తమ కులపరమైన అస్తిత్వ వాదానికి పరిమితం అయ్యారు. ఇవి విడి విడి అస్తిత్వ వాద సాహితీ ఉద్యమాలుగానే ఉండిపోయాయి.

5. గ్రాంసీ ఈ ఉపశ్రేణుల భావజాలాన్ని ఒక సాంస్కృతిక ఉద్యమంగా సాగించి భావ విప్లవాన్ని సాధించాలని ప్రతిపాదించాడు. ప్రజలను నిత్యజీవితంలో నడిపించేది వారికి అందుబాటులో ఉన్న లోకజ్ఞానం అనీ దానిని విచక్షణా జ్ఞానంగా మార్చడం ఈ భావ విప్లవ లక్ష్యంగా ప్రకటించారు. దళిత మహాసభ ప్రత్యేక సాంస్కృతిక రంగాన్ని ఏర్పాటు చేసినా అది ఉమ్మడి భావజాలాన్ని ప్రచారం చేసేదిగా సామాన్య ప్రజల లోకజ్ఞానాన్ని, విచక్షణా జ్ఞానంగా మార్చే ఉమ్మడి భావ విప్లవాన్ని సాధించే దిశగా అడుగులు పడలేదు.

6. గ్రాంసీ ఈ రాజకీయ సైద్ధాంతిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక ఉద్యమం కిందినుండి నిర్మాణం కావాలని అప్పుడే అది విజయం సాధించే స్థితికి చేరుకుంటుందని విశ్లేషించారు.

బహుజన సమాజ్ పార్టీ రూపంలో 1994 ఎన్నికలలో పైనుండి ఏర్పాటు చేసిన ఉపశ్రేణి కులాల రాజకీయ సంఘటన ప్రయోగం జయప్రదం కాలేదు. అది అట్టడుగు స్థాయిలో దళిత – బహుజనుల ఉమ్మడి చైతన్యం నుండి పుట్టింది కాదు.

1988లో దళిత మహాసభ రెండో మహాసభ జరిగింది. ప్రారంభంలో దీని కార్యకలాపాలు ప్రధానంగా సామాజిక, సాంస్కృతిక రంగానికే పరిమితంగా ఉన్నాయి.

1988 మహాసభలో నాయకత్వంలో వచ్చిన విభేదాలతో దళిత మహాసభ చీలిపోయింది. 1991లో పద్మారావు గ్రూపు విజయవాడలో, బొజ్జా తారకం గ్రూపు ఒంగోలులో వేరు వేరుగా సభలు నిర్వహించారు. ఇవే దళిత మహాసభ చివరి సమావేశాలు అయ్యాయి. ఆ తర్వాత దళిత ఉద్యమం అంతర్గత కుల వైరుధ్యంతో మాదిగ రిజర్వేషన్ పోరాట సమితిగా, మాల మహానాడుగా చీలిపోయింది. దీనితో దళిత మహాసభ తన అస్తిత్వాన్ని కోల్పోయింది . దళిత, బహుజన హెజమనీ ఆలోచనగానే మిగిలి పోయింది

దళిత మహాసభ ఒక ఉద్యమం గా జయప్రదం కాకపోయినా దాని ప్రభావం రాజకీయ రంగం మీద ఈ శక్తుల ప్రాధాన్యతని పెంచింది. దళిత మహాసభ ఉద్యమాలు చరిత్రలో భాగం అయ్యాయి. అవి ఆయా సమూహాల ఆలోచనలలో భాగంగా కొనసాగుతున్నాయి. మరో ప్రయత్నానికి అది పునాది అవుతుంది.

నాలుగవ భాగం

ప్రాంతీయ పార్టీలు : బాస్టర్డ్ హెజమనీ

2014 నాటికి ఆంధ్ర ప్రాంత రాజకీయం ఒక ప్రత్యేక దశకు చేరుకుంది.

1. 1952లో రెండు జాతీయ పార్టీల మధ్య – కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టు పార్టీల మధ్య– రాజకీయ సంఘర్షణ జరిగింది. ఇప్పుడు దానికి విరుద్ధంగా రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల మధ్య – తెలుగు దేశం, వై యస్ ఆర్ సి పి – రాజకీయ సంఘర్షణ రూపం తీసుకుంది.

ఆనాడు ఎన్నికల సంఘర్షణలోప్రధాన పాత్ర వహించిన కాంగ్రెస్ – కమ్యూనిస్టు పార్టీలు, 2014 – 2019లో జరిగిన ఎన్నికల సంఘర్షణలో తెర వెనుకకు నెట్టబడ్డాయి. ఈ రెండు ఎన్నికలలో ఆ పార్టీలకు శాసన సభలో ఒక స్థానం కూడా దక్కని స్థితి వచ్చింది.

2. ఆనాడు కాంగ్రెస్ – కమ్యూనిస్టు పార్టీల మధ్య రాజకీయ సంఘర్షణ వర్గ సంఘర్షణ రూపంలో జరిగింది. ఇప్పుడు అది కుల సమీకరణాల సంఘర్షణ రూపం పొంది సమాజంలో వివిధ వర్గాలను సమీకరించడానికి బదులు వివిధ కులాలను సమీకరించే రూపం ధరించింది.

3. ఆనాడు విధాన పరమైనదిగా సాగిన రాజకీయ సంఘర్షణ నేడు కేవలం అధికార సాధనే లక్ష్యంగా సాగుతున్నది.

అభివృద్ధి నమూనాలతో ప్రజల ఆకాంక్షల చుట్టూ సాగిన ఎన్నికల సమరం ఇప్పుడు డబ్బు చుట్టూ, ప్రలోభాల చుట్టూ, రాయితీల చుట్టూ ఓట్లను పొందే ప్రక్రియగా రూపాంతరం చెందింది.

ఇలాంటి వికృత రాజకీయాలకి దారి తీసిన ఆర్థిక, రాజకీయ పరిణామాలను మనం విశ్లేషించుకోవాలి.

ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం ఆవిర్భావం

1. భూ ఆదాయం నుండి పెట్టుబడిదారీ ఆదాయానికి మార్పు

1950 దశకంలో ఆంధ్రప్రాంతంలో వ్యవసాయమే ప్రధాన ఆదాయ వనరుగా వుంది. 1960 దశకంలో ప్రారంభమైన సాంద్ర వ్యవసాయం, హరితవిప్లవం ఈ ఆదాయాన్ని మరింత పెంచింది. భూస్వాములు, ధనికరైతులు దగ్గర సంపద పోగుపడింది. దీనిని మరికొంత భూవిస్తరణకు వినియోగించే దశలో 1972లో భూసంస్కరణల చట్టం వచ్చింది. దీనిని భూ యజమానులు తీవ్రస్థాయిలో "జై ఆంధ్ర" ఉద్యమ రూపంలో ప్రతిఘటించారు. జాతీయస్థాయి పాలక పెట్టుబడిదారీ వర్గానికి ప్రాంతీయ భూస్వామ్య వర్గానికి మధ్య తీవ్ర ఘర్షణగా సాగింది.

ఈ చట్టం వల్ల భూమి పంపిణీ జరగకపోయినా, భూకమతాల విస్తరణ ఆగింది. మిగులు సంపద రకరకాల రంగాలలో పెట్టుబడులుగా తరలడం ప్రారంభమైంది.

1991 తర్వాత రెండు పరిణామాలు జరిగాయి. దేశంలో సరళీకృత ఆర్థిక విధానాల అమలు ప్రారంభం అయింది. ప్రపంచీకరణ విస్తరించింది. ఈ నేపథ్యంలో పారిశ్రామిక, వాణిజ్య వ్యాపార రంగాలలో, పట్టణీకరణలో భాగంగా రియల్ ఎస్టేటు రంగం వగైరాలలో పెట్టుబడులకు, అదనపు ఆదాయానికి ద్వారాలు తెరుచుకున్నాయి.

మరోపక్క వ్యవసాయరంగం తీవ్రమైన సంక్షోభంలో పడింది. భూమి ఒక ఆస్తి గా తప్ప అదనపు ఆదాయాన్ని ఇచ్చేది కాకపోగా నష్టాల బాట పట్టింది.

గ్రామాలలో భూ యజమానులు ప్రత్యక్షంగా వ్యవసాయం చెయ్యడం నుండి క్రమంగా తప్పుకున్నారు. వ్యవసాయం లో కౌలు రైతులను ప్రవేశపెట్టారు. భూ ఆస్తి ని వుంచుకుంటూనే, కౌలును పొందుతూ వ్యవసాయ సంక్షోభాన్ని కౌలు రైతులకు దఖలుపర్చారు. కౌలు రైతులు పగలూ రాత్రులూ చేసిన శ్రమే వారికి ఆదాయం అయింది. ఏదైనా విపత్తు సంభవిస్తే అప్పులపాలై ఆత్మహత్యలు చేసుకునే పరిస్థితి కల్పించారు.

సరళీకృత ఆర్థిక విధానాలు, ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో ఈ గ్రామీణ భూస్వాములు, ధనికరైతులు దానిని అందిపుచ్చుకుని వివిధ రంగాలలో రకరకాల

రూపాలలో పెట్టుబడిదారులుగా రూపాంతరం చెందారు. స్వేచ్ఛా పెట్టుబడిదారీ గొడుగుకింద వారంతా ఒక వర్గంగా రూపొందారు. భూ ఆస్తి సంబంధాలకు పెట్టుబడికి వున్న వైరుధ్యాన్ని సమన్వయం చేసుకున్నారు. అంతగా అంతర్గత ఘర్షణలేని ఒకే వర్గంగా అవతరించారు.

2. ఫ్యూడల్ పట్టు నుండి డబ్బు పట్టు కు మారిన రాజకీయం

ఈ కాలంలో గ్రామీణ ప్రాంత రాజకీయం కూడా మార్పులకు గురైంది. 1994 రాజ్యాంగ సవరణకు పూర్వ రాష్ట్రంలో రాజకీయరంగంలో ఎదుగుదలకు పంచాయితీరాజ్ వ్యవస్థ నిచ్చెనమెట్లుగా వుండేది. అంచెలంచెలుగా శాసనసభకు దాని ద్వారా ఎదిగే పద్ధతిని పార్టీలు అనుసరించేవి. 1994 రాజ్యాంగ సవరణ తర్వాత 60 శాతం స్థానాలు బడుగు బలహీనవర్గాలకు రిజర్వుకావడంతో పంచాయితీల వ్యవస్థ మీద భూస్వామ్య వర్గాల ప్రత్యక్ష నాయకత్వ పాత్ర సన్నగిల్లింది. వారు పరోక్షంగా తమ అనుయాయుల ఆధారంగా పట్టు కొనసాగించడం తప్ప ప్రత్యక్ష పట్టు సడలింది.

మరో పక్క ఎన్నికల రాజకీయంలో డబ్బు ప్రవేశించింది. ఏ స్థాయిలోనైనా పాలక పార్టీల పదవులు డబ్బు పెట్టగలిగేవారికే దక్కే స్థితి వచ్చింది. దాంతోరాజకీయ రంగంలో ఫ్యూడల్ పట్టు స్థానంలో డబ్బు పట్టు ఆక్రమించింది. డబ్బు ప్రవేశం తో పదవులు గత రాజకీయ జీవితంతో సంబంధం లేని కొనుగోలు సరుకు అయింది. కొత్త పెట్టుబడిదారీ వర్గం ఈ దారిలోనే రాజకీయ అధికారాన్ని పొందే మార్గాన్ని అవలంబించింది. ఎన్నికల వ్యవస్థ కూడా భూస్వామ్య పద్ధతుల నుండి పెట్టుబడిదారీ పద్ధతికి మారింది.

రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు ఆవిర్భవించిన తీరు

1983 ఎన్నికలు రాష్ట్ర రాజకీయంలో కొన్ని ప్రత్యేకతలను తెచ్చిపెట్టాయి. రాష్ట్రంలో అంతవరకు జాతీయ పార్టీల మధ్య నడిచిన రాజకీయం ఇప్పుడు ఒక జాతీయపార్టీకి, ఒక ప్రాంతీయ పార్టీకి మధ్య రాజకీయ సంఘర్షణగా మారింది

1983లో కాంగ్రెస్ రాజకీయ గుత్తాధిపత్యాన్ని బద్దలుకొట్టడంతోపాటు రాష్ట్రంలో రెడ్డి కుల ఆధిపత్య రాజకీయాన్ని కూడా తొలగించింది. ఇలా కమ్మకులం

అధికారంలోకి తొలిసారి రంగప్రవేశం చేసింది. దాంతో రాజకీయంలో కులాల ఆధిపత్య పోరుకు బీజాలు పడ్డాయి. ఈ రాజకీయ పరిణామాల నేపథ్యంలో రాష్ట్రంలో రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల వ్యవస్థ ఏర్పాటునీ, అవి కుల రాజకీయ సంఘర్షణ రూపం తీసుకున్న క్రమాన్ని విశ్లేషించుకోవాలి.

ప్రస్తుతానికి రాష్ట్రంలో రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు - తెలుగుదేశం - వై.యస్.ఆర్ పార్టీలు ఒక దానికి మరొకటి ప్రత్యామ్నాయంగా వున్నాయి

తెలుగు దేశం పార్టీ

1982లో తెలుగుదేశం ఒక ప్రాంతీయ పార్టీ గా ఏర్పడింది. అన్ని ప్రాంతీయ పార్టీలలాగే ఇది కూడా వ్యక్తి కేంద్రంగా ఏర్పడింది. ఇలాంటి పార్టీల కొనసాగింపు కూడా ఆ వ్యక్తి వారసత్వం రూపంలోనే వుంటుంది.

1989 ఎన్నికలలో తెలుగుదేశం పార్టీ పరాజయం పాలైంది. పార్టీ కార్యకలాపాలకు ఎన్‌టి.ఆర్ దూరంగా వున్నాడు. పార్టీ పగ్గాలు చేపట్టిన చంద్రబాబు తనకంటూ ఒక వర్గాన్ని రూపొందించుకున్నాడు. 1994 ఎన్నికలలో తన వర్గానికి ఎక్కువ సీట్లు కేటాయించుకోగలిగాడు. 1995లో లక్ష్మీపార్వతి జోక్యం సమస్యపై ఎన్‌టిఆర్ ప్రభుత్వాన్ని అస్థిరపరచి చంద్రబాబు ముఖ్యమంత్రి అయ్యాడు. ఈ సమయంలో ఆ పార్టీని అనుసరించే ప్రజాసమూహాలలో వారసత్వం సమస్య ముందుకొచ్చింది. ఎన్టీ ఆర్ మరణం తర్వాత వారసత్వాన్ని లక్ష్మీపార్వతి దక్కించుకోవాలని చేసిన ప్రయత్నాలు ఫలించలేదు. ఎన్టీ ఆర్ కుటుంబ సభ్యులందరినీ చంద్రబాబు ఆకట్టుకోవడంతో వారసత్వ సమస్య ఆయనకు అనుకూలంగా మారింది . 1999 ఎన్నికలలో చంద్రబాబు తన నాయకత్వంతోనే ఎన్నికల్లో గెలిచాడు.

ప్రాంతీయ పార్టీగా కాంగ్రెస్ - వారసుడుగా జగన్

మరోపక్క కాంగ్రెస్ పార్టీ నుండి వైయస్‌ఆర్‌సిపి ఒక ప్రాంతీయ పార్టీగా పుట్టుకొచ్చిన క్రమంలో కొన్ని ప్రత్యేకతలు వున్నాయి. రాష్ట్రంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ వరసగా రెండు ఎన్నికల్లో (1994-1999) పరాజయం పాలైంది. అదే సమయంలో కేంద్రంలో కాంగ్రెస్ అధికారాన్ని కోల్పోయి వుంది. రాష్ట్రంలో

తెలుగుదేశం పార్టీ, చంద్రబాబుని ఎదుర్కొని నిలబడగల నాయకత్వం కోసం కాంగ్రెస్‌లో తపన ప్రారంభం అయింది. ఈ నేపథ్యంలో ప్రతిపక్ష నాయకుడిగా చంద్రబాబును సమర్ధవంతంగా ఎదుర్కొంటున్న రాజశేఖర్ రెడ్డి అటు పార్టీ దృష్టినీ, ఇటు ప్రజల దృష్టినీ ఆకర్షించారు.

కాంగ్రెస్ పార్టీ నిర్ణయంతో నిమిత్తం లేకుండా రాజశేఖర రెడ్డి సుదీర్ఘమైన పాదయాత్ర చేశాడు. ప్రజలలో వచ్చిన స్పందనతో కాంగ్రెస్ శ్రేణులు ఆయన నాయకత్వం కింద సమీకృతం అయ్యాయి. పాదయాత్ర ద్వారా పేదలలో, రైతులలో, సామాన్యులలో మంచి గుర్తింపుతో పాటు వారితో మమేకం కావడంతో ప్రజానాయకుడుగా ఎదిగాడు.

ఇద్దరు నేతల మధ్య పోరు

మొత్తంమీద తెలుగుదేశం అంటే చంద్రబాబు అన్నట్లే కాంగ్రెస్ అంటే రాజశేఖర్ రెడ్డి అన్న స్థితి రాష్ట్రంలో ఏర్పడింది. దీంతో రెండు పార్టీల మధ్య పోటీ ఇద్దరు నాయకుల మధ్య పోటీగా మారింది. 2004 లో రాజశేఖర రెడ్డి ముఖ్యమంత్రి కావడంతో ఈ పరిస్థితి స్థిరపడింది.

2004 లో కేంద్రంలో కాంగ్రెస్ అధికారంలోకి వచ్చింది. కాని అది సంకీర్ణ ప్రభుత్వంగా వుంది. రాష్ట్రంలో రాజశేఖర్ రెడ్డి పాలన మీద, పథకాల మీద ఎలాంటి ఆంక్షలు పెట్టే స్థితిలో కాంగ్రెస్ హై కమాండ్ లేదు. ఆయన ప్రకటించిన సంక్షేమ పథకాలు, అర్హులందరికీ అందించే పద్ధతి సాగునీటిరంగం మీద కల్పించిన ఆకాంక్షలు, ఉచిత విద్యుత్ వగైరాలు పేదలు, రైతులు అందరి ఆదరాభిమానాలు పొందాయి. 2009 ఎన్నికలలో ఆయన తిరిగి ముఖ్యమంత్రి అయ్యాడు. కొద్ది నెలలకే సంభవించిన దుర్మరణం ప్రజల సానుభూతిని విపరీతం చేసింది. ఆయనకు వారసుడుగా జగన్ ముందుకు వచ్చాడు. కాని కాంగ్రెస్ అధిష్టానం తన పద్ధతి ప్రకారం హైకమాండ్ ద్వారా నిర్ణయించి రోశయ్యను ముఖ్యమంత్రిని చేసింది.

జగన్ అధిష్టానాన్ని ధిక్కరించి ''ఓదార్పు యాత్ర'' చేశాడు. పల్లెలో మరణించిన కుటుంబాలను పరామర్శించడం, సభలలో ప్రసగించడం ద్వారా రాజశేఖర్ రెడ్డి పై వున్న సానుభూతిని, ఆయనకు వారసునిగా జగన్ తన వైపు మళ్లించుకున్నాడు.

కాంగ్రెస్ పార్టీ నుండి తన వెంట వచ్చిన ఎమ్మెల్యేలను రాజీనామా చేయించి జగన్ ఎన్నికల బరిలోకి దిగాడు. కాంగ్రెస్‌నీ, తెలుగుదేశాన్ని ఓడించి ఘనవిజయం సాధించాడు. రాజశేఖర రెడ్డికి వారసునిగా కాంగ్రెస్ పార్టీ శ్రేణులన్నీ జగన్ పరం అయ్యాయి. 2014 ఎన్నికలకు ముందు రాష్ట్ర విభజన చేసిన కాంగ్రెస్ ఆ ఎన్నికలలో నామ మాత్రంగా మిగిలింది . జగన్ ప్రాంతీయ పార్టీ కూడా వ్యక్తి చుట్టూ నిర్మితమైంది. ఇలా రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు, రెండు కులాలకు చెందిన ఇద్దరు వ్యక్తుల చుట్టూ నిర్మితమైన వారసత్వ పార్టీల నేతలు రాష్ట్ర రాజకీయంలో ఒకరికి మరొకరు ప్రత్యామ్నాయంగా రూపొందారు.

ఒకే ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం - రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు

అధికార క్రీడ - ధన రాజకీయం

ఇప్పుడు ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల మధ్య సాగుతున్న కుల సమీకరణల సంఘర్షణ పూర్వాపరాలను విశ్లేషించుకుందాం . .

రాష్ట్రంలో ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ శక్తులు ఒక వర్గంగా రూపొందిన క్రమాన్ని మనం చూశాం. ఈ వర్గం ఒక కులానికి మాత్రమే చెందింది కాదు. సంపన్నవర్గాల – కులాల సమ్మేళనం. అయితే వారికి కుల ప్రయోజనాల కంటే వర్గ ప్రయోజనాలే ప్రధానంగా వుంటాయి.

ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం తనను కూలదోసే ప్రగతిశీల రాజకీయ ప్రత్యామ్నాయాన్ని కోరుకోదు. అది దాని వర్గ ప్రయోజనాలకు విరుద్ధం. అలాగే ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం తనకు అనుకూలమైనదే అయినా ఒక జాతీయ పార్టీ ప్రత్యామ్నాయాన్ని కూడా అంతగా కోరుకోదు. ఎందుకంటే తన ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా జాతీయపార్టీని మల్చుకోవడంలో వున్న కష్టనష్టాలు దానికి తెలుసు. అందుచేత ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం తన వర్గ ప్రయోజనాలు కాపాడే రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల ప్రత్యామ్నాయాన్ని కోరుకుంటుంది. అప్పుడు ఎవరు అధికారంలోకి వచ్చినా తమ వర్గపాలన యధావిధిగా కొనసాగుతుంది. అంటే అది రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలను కోరుకుంటుంది. ఈ రెండు తమ వర్గ ప్రయోజనాలు కాపాడేవిగా వుండాలని కోరుకుంటుంది.

అందుకే రాష్ట్రంలో ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలకీ వర్గపరంగా వున్న పునాది ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గమే. ఇలా ఒకే వర్గానికి రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నప్పుడు రాజకీయ అధికారం కోసం సాగే సంఘర్షణ వర్గ పోరాట రూపం ధరించదు. ఎందుకంటే అది తమ వర్గ పునాదిని దెబ్బ తీస్తుంది.

అందుచేత రాజకీయ సంఘర్షణ కేవలం అధికార క్రీడగా ఒకరిని ఓడించి మరొకరు అధికారంలోకి రావడం తప్ప వర్గపరమైన మార్పులకు అందులో చోటు వుండదు. మరొకటి ఎన్నికల్లో డబ్బుది ప్రధాన పాత్ర చెయ్యడం. డబ్బు ప్రధానపాత్ర వహిస్తే సామాన్యుల ప్రగతిశీల ప్రత్యామ్నాయం వృద్ధి చెందడాన్ని అది నిరోధిస్తుంది. డబ్బుతో సాగే ఈ ఆట ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం చేతుల నుండి అధికారం జారకుండా చేస్తుంది. అలాగే ప్రజలను వర్గ సమస్యల మీద సమీకరించడం ఈ అధికార క్రీడలో వుండదు.

కులసమీకరణల రాజకీయం

ధన రాజకీయం తో పాటు ప్రజలను సమీకరించే ప్రత్యామ్నాయ మార్గం అవసరం అవుతుంది. దీని పర్యవసానంగా వచ్చిందే కులసమీకరణల రాజకీయం.

ఒకే ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం రెండు పార్టీల రూపంలో కుల సమీకరణల రాజకీయం సాగిస్తున్నది.

రాష్ట్రంలో ఇప్పుడు రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల వ్యవస్థ స్థిరపడింది. ఒకే ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గానికి ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నాయి. ఇలా ఒకే వర్గ పునాది మీద ఏర్పడిన రెండు పార్టీలు సాగించే రాజకీయ సంఘర్షణ ఒక ప్రత్యేక రూపంలో తప్ప సాధ్యం కాదు. అది ఒక వర్గాన్ని కూల్చి మరోవర్గం అధికారాన్ని పొందే రూపంలో సాధ్యం కాదు. అందువల్ల అది వర్గ ప్రాతిపదిక లేని కేవలం అధికార క్రీడ రూపంలోనే సాగుతుంది. వర్గ ప్రమేయం లేని రూపంలో సాగుతుంది. అందుకే రాష్ట్రంలో రాజకీయం కుల సమీకరణల సంఘర్షణ రూపం తీసుకుంది. ఇలాంటి కుల సమీకరణలను సాధించడం, ఆ ప్రజా సమూహాలను ఓటు బ్యాంకులుగా మార్చుకోడానికి వారి

సమ్మతిని పొందే మార్గాలు ఈ ప్రాంతీయ పార్టీల రాజకీయ సంఘర్షణలో ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తాయి.

పౌర సమాజ సమ్మతి- బాస్టర్డ్ హెజమనీ

ఇలాంటి రాజకీయ అధికార క్రీడలో ప్రజల సమ్మతిని పొందే మార్గాలను విశ్లేషించుకోడానికి గ్రాంసీ భావజాలం మనకు దారి చూపిస్తుంది.

పౌర సమాజ సమ్మతిని సాధించే రెండు రకాల పద్ధతులను గ్రాంసీ ఆవిష్కరించాడు. మొదటిది ప్రత్యక్ష ప్రజా సమ్మతిని పొందే పద్ధతి. దీనిని సాధించే వర్గం ప్రజా సమూహాల నిజమైన ప్రయోజనాలను తన ప్రయోజనాలుగా ప్రకటించి ప్రజల క్రియాశీల భాగస్వామ్యంతో ఒక ఉమ్మడి సమ్మతిని పొందుతుంది. దాని ద్వారా ఈ వర్గాల ఉమ్మడి ప్రయోజనాలను సాధించే వ్యవస్థను సాధిస్తుంది. ఇది నిజాయితీగా సాధించే ప్రజాసమ్మతి.

మరో పద్ధతి పరోక్షంగా ప్రజా సమస్మతిని సాధించడం. ఇక్కడ పౌరసమాజ సమ్మతిని సాధించే వర్గం తన మిత్ర వర్గాలుగా భావించే ఉపశ్రేణి ప్రజా సమూహాల నుండి క్రియాశీలమైన నేతలను తన వర్గంలో ఇముడ్చుకుంటుంది. వారి ద్వారా ఆ ప్రజా సమూహాల సమ్మతిని పరోక్షంగా పొందే ప్రయత్నం చేస్తుంది. అలాగే ఆయా ప్రజాసమూహాలకు కొన్ని రాయితీలు, కొన్ని ప్రలోభాలను కల్పించి వారు వర్గపరమైన ఆలోచనల వైపు మళ్లకుండా తటస్థ పరుస్తుంది. ఈ పద్ధతులతో సాధించే పరోక్ష సమ్మతిని గ్రాంసీ నీతి బాహ్యమైన, వంచనతో కూడిన బాస్టర్డ్ హెజమనీగా నిర్వచించారు.

రాష్ట్రంలో ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు అవలంభిస్తున్న పద్ధతులకీ గ్రాంసీ నిర్వచించిన బాస్టర్డ్ హెజమనీకి చాలా పోలికలు కన్పిస్తాయి. అందుచేత గ్రాంసీ భావాల నేపథ్యంలో ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల విధానాలను మనం విశ్లేషించుకోవాలి.

ఈ రెండు పార్టీలు రాష్ట్రంలో ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం స్థిరపడడానికి, బలపడడానికి, విస్తరించడానికి తగిన విధానాలను అనుసరిస్తున్నాయి. దీనిపట్ల ప్రజలలో అసంతృప్తి రాకుండా వారిని తటస్థపరిచే పద్ధతులను పాటిస్తున్నాయి.

రాష్ట్రంలో పారిశ్రామికాభివృద్ధికి ఆర్థిక రాయితీలు, పన్ను రాయితీలు, భూసేకరణ రాయితీలు, విద్యుత్ రాయితీలు ఇతర మౌలిక సదుపాయాల కల్పన వగైరాలు ఈ రెండు పార్టీలు సమానంగానే తోడ్పాటు నిస్తున్నాయి. ఇదంతా రాష్ట్రంలో ఉద్యోగకల్పన పేరుతో నిరుద్యోగులను ఆకర్షించే మార్గంగా మలుచుకున్నాయి.

కార్పొరేట్ వైద్యం ఒక వ్యాపారంగా విస్తరించింది. అది ప్రజల్ని నిలువుదోపిడీ చేస్తూ లాభాల వేట సాగిస్తున్నది. ఈ దోపిడీని, దీని వ్యాప్తినీ అరికట్టేందుకు ఈ రెండు పార్టీలు ఏ చర్యలు తీసుకోలేదు. వైద్య సేవలలో పెరిగిన ఈ అంతరం సామాన్యులలో తీవ్ర నిరసనకు దారితీసింది. అయితే కార్పొరేట్ వైద్యాన్ని అదుపు చెయ్యడానికి బదులు పేదలకు సామాన్యులకు కార్పొరేట్ వైద్యసేవలు అందించే పేరుతో ప్రభుత్వ సొమ్ముతో ఆరోగ్యశ్రీ వంటి పథకాలను ఒకరు ప్రవేశపెడితే మరొకరు దానినే కొనసాగించారు. పైకి ఇది పేదలకు కార్పొరేట్ వైద్య సేవగా కనిపించినా నిజానికి ఈ కార్పొరేట్ ఆసుపత్రులకే ప్రభుత్వ సొమ్ము దక్కింది.

కార్పొరేట్ విద్యారంగం కూడా విపరీతంగా విస్తరించింది. ఫీజుల దందా సాగుతోంది. పేదల చదువు, సంపన్నుల చదువును వేరు చేసింది. పేదలు, సామాన్యుల పిల్లలు చదువుకోసం కార్పొరేట్ల బారిన పడి ఆస్తులు అమ్ముకొంటున్నారు. అప్పులపాలౌతున్నారు. దీనిని ఈ రెండు పార్టీలు కట్టడి చెయ్యకపోగా పేదలకు కార్పొరేట్ చదువుల నినాదాన్ని ముందుకు తెచ్చాయి. ఫీజు రీ–ఇంబర్స్‌మెంట్లు పథకం తెచ్చి ఉభయతారకంగా వ్యవహరిస్తున్నారు.

గ్రామీణ ప్రాంతంలో భూ ఆస్తి ఒకరిదీ, సాగుపని మరొకరిదీ అయింది. సాగుచెయ్యని భూకామందుల జోలికి పోకుండా, కౌలు నిర్ధారణకు తగిన పద్ధతిని తీసుకురాకుండా కౌలు దారులకు ప్రభుత్వ రాయితీలు ఇచ్చే కార్డుల పద్ధతి ముందుకు తెచ్చారు. ఇది ఆచరణలో అమలుకానిదైనా దాని చుట్టూనే కౌలు రైతులకు ఆశలు కల్పిస్తున్నారు.

ఇలా ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గ ప్రయోజనాలను ఈ రెండు పార్టీలలో ఎవరు అధికారంలో వున్నా వారు ఈ వర్గ ప్రయోజనాలకు దోహదపడే విధానాలనే అమలు చేస్తున్నారు.

సమాజంలో వున్న ఉపశ్రేణులని కులం పేరుతో, మతంపేరుతో సమీకరించుకోడానికి ఈ రెండు పార్టీలు పోటీ పడుతున్నాయి. పరోక్ష పద్ధతిలో ఆయా కులాల మద్దతు సంపాదించడానికి వారి నాయకులను వివిధ కుల కార్పొరేషన్లలో ఇముడ్చుకుంటున్నాయి . ఇతర నామినేటెడ్ పోస్టులలో వివిధ కులాలకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించడానికి ఒకరిని మించి మరొకరు పోటీపడుతున్నారు. కేవలం రాజకీయ అధికారమే లక్ష్యం కావడంతో ఒక పార్టీ నుండి మరో పార్టీకి నాయకుల ఆకర్షణలు సునాయాసంగా జరిగిపోతున్నాయి. ఒకే వర్గ పునాది కావడం వల్ల వారు ఎలాంటి ఇబ్బంది పడే స్థితి లేకుండా పోయింది.

ప్రజల ప్రమేయం లేని ఈ పరోక్ష సమ్మతిని సాధించే ప్రక్రియలో ఉపశ్రేణులకు స్వతంత్ర జీవనాన్ని ఇచ్చే ఆకాంక్ష పక్కకు పోయింది. ఎందుకంటే అలాంటి ఆకాంక్ష వర్గ చైతన్యాన్ని పెంపొందిస్తుంది. దానికి బదులుగా ఈ రెండు పార్టీలు ఓట్లు కోసం తమ ఆకాంక్షలనే ప్రజల ఆకాంక్షలుగా ప్రకటిస్తున్నాయి. ఒక వర్గం నుండి మరొక వర్గానికి సంపద మార్పిడికి బదులు ప్రభుత్వ ధనాన్ని రాయితీలు, సంక్షేమం రూపంలో అందిస్తున్నాయి. ఒక పార్టీని మించి మరొక పార్టీ ఈ తరహా ఓట్ల వేటలో పోటీపడుతున్నాయి. ఇవి ప్రజల నిత్య జీవితం నుండి పుట్టిన కొత్త ఆకాంక్షలు కావు. ఈ పార్టీలు వండి వారుస్తున్న ఓట్ల ఆకాంక్షలు. ఒకరు పసుపు కుంకుమ, పండగలకు ప్రభుత్వ కానుకలు, పెళ్ళికి డబ్బులు, ప్రభుత్వం తరఫున బారసాలలు, పిల్లలకు గోరుముద్దలు వగైరాలు... అందిస్తే, మరొకరు రుణమాఫీలు, అమ్మఒడి, వివిధ వృత్తుల వారికి ఏదో ఒక ఉచితాన్ని పంచి పెట్టి ఇదంతా సంక్షేమంగా ప్రకటిస్తున్నారు. కులాల వారీగా, తరగతుల వారీగా ఓటు బ్యాంకుల కోసం సాగించే ఈ తరహా పథకాలు ఉపశ్రేణుల స్థితిని అలాగే వుంచి వారు మరింతగా ప్రభుత్వ పథకాలపై ఆధారపడేటట్లు ఏదో ఒక పార్టీకి మద్దతుదారులుగా మారేట్లు చేస్తున్నారు. ఇవన్నీ వారిలో కొత్త ఆకాంక్షలు రేకెత్తకుండా, వర్గ చైతన్యం పొందకుండా కేవలం ఓట్ల సమ్మతిని పొందే బాస్టర్డ్ పద్ధతి. ఇది సమాజాన్ని మార్చేది కాదు. ఉపశ్రేణులను దోపిడీ నుండి, వివక్ష నుండి విముక్తి చేసేది కాదు.

ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలకు, కుల సమీకరణల రాజకీయానికి, ఉపశ్రేణులను వంచించే ప్రలోభాలకు వ్యతిరేకంగా ఒక నిజమైన ప్రజా ప్రత్యామ్నాయం రూపుదిద్దుకోవాలి.

ఐదవ భాగం

ప్రత్యామ్నాయం : ప్రజా హెజమనీ

రాష్ట్రంలో ప్రస్తుతం నడుస్తున్న బాస్టర్డ్ హెజమనీ ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గాన్ని స్థిరపరిచి, విస్తరింప చేస్తుంది. ఇది అన్ని రంగాలకు విస్తరించి అందరినీ దోపిడీ చేస్తున్నది. సంపద కేంద్రీకరణ వేగంగా సాగుతున్నది. సమాజంలో పేదరికాన్ని శాశ్వతం చేస్తున్నది. ఈ అంతరాలపై ప్రజల దృష్టి పడకుండా రాజకీయ సంఘర్షణను కుల సమీకరణల ప్రాతిపదికగా మార్చింది. కుల వివక్షను తెర వెనుకకు నెట్టి కులాల గోడల్ని స్థిర పరుస్తున్నది. ఉపశ్రేణులకు స్వతంత్ర జీవనానికి బదులు వారిని ప్రలోభాల చుట్టూ, రాయితీల చుట్టూ తిప్పుతున్నది. మరో ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ శక్తి రాజకీయ రంగ ప్రవేశం చెయ్యడానికి వీలు లేకుండా ఎన్నికల వ్యవస్థను కుబేరుల ఆటగా మార్చింది.

దీనికి ప్రత్యామ్నాయంగా పౌరసమాజంలో ప్రజా హెజమనీని నిర్మించాలి. అది ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గం మూలాల మీద దాడి చేసేది కావాలి. ఈ వ్యవస్థను మార్చి ప్రజలకు స్వతంత్ర జీవనాన్ని, దోపిడీ లేని ,కుల వివక్షలేని సమాజాన్ని అందించేది కావాలి. ఇలాంటి ఉమ్మడి ప్రయోజనాలను సాధించే ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీని పౌర సమాజంలో సాధించాలి. పౌర సమాజంలో ఈ ప్రత్యామ్నాయ భావజాలం ఆధిపత్యం వహించే కార్యకలాపాలకు రూపకల్పన జరగాలి

పౌర సమాజంలోప్రత్యామ్నాయ హెజమనీ అన్న భావనకు గ్రాంసీ రూపశిల్పి. ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీ సాధనకు అవసరమైన మార్గాలను ఆయన ఆవిష్కరించాడు. దానిని నిర్దిష్టమైన చారిత్రక ,రాజకీయ నేపథ్యంలో అన్వయించుకోవాలి. ఈ రాష్ట్రంలో పౌర సమాజంలోప్రత్యామ్నాయ హెజమనీ సాధించడానికి చేసిన ప్రయత్నాల అనుభవాలను జోడించుకోవాలి. ఆ ప్రయోగాల తర్వాత మారిన పరిస్థితులను అంచనా వేసుకోవాలి. . అందుకు గ్రాంసీ భావజాలం ఒక మార్గదర్శిగా ఉపయోగపడుతుంది.

మారిన పరిస్థితులు - చీలిన ఉద్యమాలు

రాష్ట్రంలో 1952 నాటి పరిస్థితి ఇప్పుడు లేదు. 1942-46 మధ్య కాలంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ అన్ని తరగతుల ప్రజాసమూహాలను వివిధ ప్రజా సంఘాలలో సంఘటిత పరిచింది. సాహిత్య, సాంస్కృతిక కార్యకలాపాల ద్వారా పౌర సమాజంలో భావజాల ఆధిపత్యాన్ని సాధించింది.

తర్వాత కమ్యూనిస్టు పార్టీ చీలిపోయింది. విడిపోయిన మార్క్సిస్టు పార్టీ మరో చీలికకు గురైంది. దాని నుండి చీలిన నక్సలైట్ గ్రూపులు మళ్లీ మళ్లీ చీలిపోయాయి. ఒకనాడు పౌరసమాజంలోప్రత్యామ్నాయ హెజమనీకి చోదకశక్తిగా వున్న వామపక్షం ప్రస్తుతం ఈ చీలికలలోనే కొనసాగుతూ బలహీనపడింది.

రాష్ట్రంలో 1980 దశకంలో దళితుల పై ఆధిపత్య కులాలు సాగించిన మూకుమ్మడి దాడులు , హత్యకాండ నేపథ్యంలో దళిత మహాసభ ఆవిర్భవించింది. అది దళిత పదానికి విశాలమైన నిర్వచనాన్ని ఇచ్చింది. యస్.సి., యస్.టి., బి.సి., మైనారిటీల ఐక్యవేదికగా పేర్కొంది. అది కుల రహిత, వర్గ రహిత సమాజాన్ని సాధించడం లక్ష్యంగా చెప్పుకుంది. ఈ ఉపశ్రేణి కులాల ఐక్యతకు అంతర్గత వైరుధ్యాలను పక్కన పెట్టాలని పేర్కొంది. ఈ ఐక్య సంఘటనకు అనుబంధంగా రచయితలతోను, కళాబృందాలతోను, ఒక భావ విప్లవాన్ని సాధించాలని తలపెట్టింది. ఈ దిశగా స్థిరమైన అడుగులు పడకముందే దళిత మహాసభ చీలిపోయింది. దానికి సూత్రధారిగా వున్న దళితులు (యస్.సి.లు) రిజర్వేషన్ల అంశంపై విభేదించి అంతర్గతంగా వున్న కులపరమైన విభేదంతో రెండుగా చీలిపోయారు. అవి మాదిగ రిజర్వేషన్ పోరాట సమితి - మాల మహానాడులు గా నేటికీ కొనసాగుతున్నాయి

ఇప్పుడు దళిత మహాసభ లేదు. దళిత సమూహాలు ఎక్కడికక్కడ ఎవరికివారుగా అంబేద్కర్ సంఘాలు నడుపుకుంటూ ఎక్కడైనా అవమానాలు, అత్యాచారాలు జరిగితే దానిని ప్రతిఘటించే రూపంలో కార్యకలాపాలు సాగిస్తున్నారు.

మరో పక్క ఆదివాసీల ఉద్యమాలలోనూ ఇలాంటి చీలికలే కనిపిస్తున్నాయి.

వెల్లడి ప్రాంతాలలో యస్.టి.లుగా గుర్తింపు పొందినవారు ఒకపక్క, షెడ్యూలు ప్రాంతాలలో నివసించే ఆదివాసీలు మరో పక్క రిజర్వేషన్లతో సహా ఇతర సమస్యలపై ఘర్షణ పడుతున్నారు.

బి.సిలలో అనేక కులాలున్నాయి. ఇందులో వర్గ విభజన కూడా హెచ్చుగా వుంది. భూ యజమానులుగా, పారిశ్రామికవేత్తలుగా, ఇతర ఆర్థిక కార్యకలాపాల లోయజమానులుగానూ, ఆధిపత్య రాజకీయ కార్యకలాపాలలోనూ, పాత్ర పోషిస్తున్నారు.

బహుజనుల రాజ్యాధికారం అన్న సమస్య ప్రతి ఎన్నికల ముందు వినిపిస్తుంది. ఐతే పాలక వర్గాల నుండి మరిన్ని రాజకీయ పదవులు పొందడంతో సరిపెట్టుకుంటున్నది

ఈ బి.సి కులాలలో కుల పరమైన అంతరాలు, వైరుధ్యాలు వున్నాయి. ప్రతి కులం తన అస్తిత్వం కోసం కుల సంఘాలను ఏర్పాటు చేసుకుంటున్నది. మరోపక్క పూలే భావజాలంతో ప్రభావితులైన వారు రాజ్యాధికార స్వరాన్ని వినిపిస్తున్నారు.

ఇలాంటి అంతర్గత వైరుధ్యాలతో దళిత – బహుజన ఐక్యత రావడం లేదు. అస్తిత్వవాద ఉద్యమాల పరిధిలో కులచైతన్యం, ఆత్మగౌరవం, రాజ్యాధికార కాంక్షలు మాత్రం వ్యక్తం అవుతున్నాయి. మొత్తం మీద దళిత – బహుజన ఐక్యత వైరుధ్యాలతో సతమతమౌతున్నది. రాష్ట్రంలో రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు సాగిస్తున్న కుల సమీకరణల సంఘర్షణలోవారు పాత్రధారులవుతున్నారు.

ఈ నేపథ్యంలో వ్యవస్థను మార్చే ప్రత్యామ్నాయం పౌరసమాజంలో ఆధిపత్యాన్ని సాధించడంలో చాలా సంక్లిష్టతలు చోటుచేసుకున్నాయి.

ఉపశ్రేణుల శకలాలతో ప్రజా హెజమనీ

ఆంధ్రరాష్ట్రంలో నెలకొల్పే ప్రత్యామ్నాయం ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గ పాలనకు దాని బాస్టర్డ్ హెజమనీ కి వ్యతిరేకంగా ప్రజా హెజమనీని సాధించేది కావాలి. అందుచేత ఒకే వర్గ పునాది గల తెలుగుదేశం, వై.యస్.ఆర్.సి.పి లు రెండింటికీ అది ప్రత్యామ్నాయం కావాలి. ఈ రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల మధ్య ఒక దానిని ఎంచుకుని మరో దానిపై పోరాడే అవకాశం లేదు. అలా ఎంచుకుంటే అది

ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ వర్గ పాలనకు ప్రత్యామ్నాయం కాకపోగా దానికి తోడ్పాటు ఇచ్చేది అవుతుంది.

ఉపశ్రేణుల చారిత్రక సంఘటన

ఈ ప్రత్యామ్నాయ ప్రజా హెజమనీకి సారథ్యం వహించే వర్గం లేదా పార్టీ లేదా సంస్థ ఈ ఉపశ్రేణుల లన్నింటినీ సంఘటిత పరిచేదిగా వుండాలి. ఇది ఒక విడివిడి సమూదాయాల ఐక్య సంఘటన లాంటిది కాదు. ఇదొక ఉమ్మడి ప్రయత్నం. అందులో అందరి ఆకాంక్షలకు స్థానం వుండాలి. అందరూ ఈ సంఘటన తమదిగా భావించేలా రూపుదిద్దుకోవాలి. దీనిని గ్రాంసీ ఒక చారిత్రక సముదాయం లేదా ముద్ద అన్నాడు. అలాంటి హిస్టారిక్ బ్లాక్ ఏర్పడాలి.

ఇది భావసారూప్యత గల ముద్ద కావాలి. ప్రస్తుత పరిస్థితులలో ఏ ఒక్క సిద్ధాంత భావజాలమూ ఇలాంటి ముద్దకు ప్రాతినిధ్యం వహించే స్థితి లేదు. ఉప శ్రేణి కులాలలో అస్తిత్వవాద ఉద్యమాల ప్రభావం బలంగా వున్న నేపథ్యంలో వీటన్నింటికీ ప్రాతినిధ్యం వహించే ఉమ్మడి భావజాలాన్ని పెంపొందించుకోవాలి. వర్గ దోపిడీని అంతం చేసే మార్క్స్ భావజాలాన్ని, కుల వివక్షను నిర్మూలించే అంబేద్కర్, పూలేల భావజాలాల సమన్వయంతోనే ఈ సంఘటన ఏర్పడే అవకాశం ఉంది. ప్రాంతీయ పెట్టుబడిదారీ దోపిడీని ప్రతిఘటించడానికి, కుల సమీకరణల రాజకీయాన్ని వ్యతిరేకించడానికి ఇలాంటి భావ సమన్వయం తప్పనిసరి అవుతుంది. అప్పుడు వర్గరహిత, వివక్షరహిత సమాజం ఈ సంఘటనకు ఉమ్మడి నినాదం అవుతుంది.

కుల నిర్మూలన జరిగినా వర్గ దోపిడీ దానంతట అదే అంతం కాదు అలాగే వర్గ దోపిడీ పోయినా కులం దానంత అదే తొలగి పోదు. అందువల్ల ఇది జమిలిగా సాగించాల్సిన రాజకీయ ఆర్థిక సామాజిక సాంస్కృతిక ఉద్యమం

ఈ మౌలిక సంఘటనలో లింగవివక్షకు వ్యతిరేకంగా మహిళలను సమీకరించడం, మైనార్టీల హక్కుల పరిరక్షణ సంస్థలతో పాటు పర్యావరణ పరిరక్షణ సంస్థలను ప్రజాస్వామిక హక్కుల సంస్థలను, ఇతర సామాజిక

ఉద్యమాలను దీనిలో భాగం చెయ్యడానికి ఆయా సంస్థల నినాదాలను, లక్ష్యాలను ఈ సంఘటన తన కార్యక్రమంలో భాగంగా ప్రకటించుకోవాలి. అప్పుడే పౌరసమాజంలో భావజాల ఆధిపత్యం సంపాదించే విశాల ప్రాతిపదిక ఏర్పడుతుంది.

సవర్గ మేధావులు

ప్రత్యామ్నాయ హెజమనీకి సాగే ఉద్యమం పౌరసమాజంలో సిద్ధాంత పోరాటం అవుతుంది. దానిని నిర్వహించడానికి తగిన సవర్గ మేధావులను అది రూపొందించుకోవాలి. చరిత్రను పునర్ నిర్మించడం, నూతన సమాజ ఆకాంక్షలను, దాని స్వరూప స్వభావాలను వెల్లడించగల సాహిత్య సృష్టి జరగాలి.

ప్రస్తుతం వర్గ దృక్పథం తో రాసే రచయితలున్నారు. అస్తిత్వవాద కుల చైతన్యం తో రచనలు చేసే వారున్నారు.అలాగే మహిళల, మైనారిటీల అస్తిత్వ వాదాన్ని ప్రకటించే రచయితలూ ఉన్నారు. వీరిలో చాలామంది ఆయా ఉద్యమాలలోపాత్ర దారులుగా ప్రత్యక్ష సంబంధాలను కలిగి వున్నారు. ఇది విడివిడి స్రవంతుల ప్రత్యేక భావజాలం గా వుంది. పైగా కొంత పరస్పర వ్యతిరేక భావజాలం కూడా కనిపిస్తుంది. ఒక ఉమ్మడి భావజాలం గల సవర్గ మేధావులను వీరి నుండి రూపొందించుకునే అవకాశాలు వున్నాయి

సాంస్కృతిక విప్లవం

ప్రతి వ్యక్తి ఒక తత్వవేత్తే అంటాడు గ్రాంసీ. తాత్వికులు సాగించే అన్వేషణ వారు చెయ్యరు, కాని తననీ, తన చుట్టూ వున్న సమాజాన్ని వారు అర్థం చేసుకునేందుకు వినియోగించే సాధనం ఒకటి వుంది. అదే ప్రజలకు అందుబాటులో వుండే లోకజ్ఞానం. దీనిని తప్పుడు చైతన్యంగా కొట్టి పారెయ్యకూడదు అంటాడు గ్రాంసీ. ఇందులో పొసగని అంశాలు వుంటాయి. మతపరమైన విశ్వాసాలు, సంప్రదాయాల పరంపర, మూఢ నమ్మకాలతో పాటు పాలకవర్గాలు అందించే భావజాలమూ వారి జీవితానుభవాలు వగైరాలన్నీ వుంటాయి. ఇది వారి భావనా ప్రపంచం. బయటి నుండి అందించే సిద్ధాంత అంశాలు వారిని అంతగా ప్రభావితం చెయ్యవు. వారి లోకజ్ఞాన ప్రపంచంలో

ప్రవేశించి దానిని విచక్షణా జ్ఞానంగా మార్చాలి. అప్పుడే నిజమైన భావ విప్లవం జరుగుతుంది. వారిలో కొత్త ఆకాంక్షలు మొలకెత్తుతాయి. వ్యవస్థను మార్చే ఉద్యమాలలో భాగస్వాములవుతారు.

ఈ పరిణామంలో సాహిత్య, సాంస్కృతిక రంగాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. ఈ ఉపశ్రేణుల ఉమ్మడి ఆకాంక్షలతో కూడిన బలమైన సాంస్కృతిక ఉద్యమం సాగినప్పుడే పౌర సమాజంలో వివిధ సముదాయాలు చైతన్యవంతం అవుతాయి. పౌర సమాజంలో భావజాల ఆధిపత్యానికి అది దారితీస్తుంది.

ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రచార, ప్రసార మాధ్యమాలలో ఊహించని పరిణామాలు చోటుచేసుకున్నాయి. ఇబ్బడి ముబ్బడిగా పెరిగిన పత్రికలు ,24 గంటల టెలివిజన్ ప్రసారాలు, విస్తరించిన సోషల్ మీడియా ,యూట్యూబ్ చానళ్లు అనునిత్యమూ ప్రజలను ప్రభావితం చేస్తున్నాయి . ఈ మాధ్యమాలను వినియోగించుకోవడం తో పాటు అక్కడ జరుగుతున్న భావజాల పోరాటంలో క్రియాశీలంగా పాల్గొనాల్సిన ప్రత్యేక పరిస్థితిని గుర్తించాలి

మరో పక్క ప్రత్యక్షంగా ప్రజలతో మమేకమై, వారి భాగస్వామ్యంతో ,వారి మధ్యన సాగే సజీవ సాంస్కృతిక ఉద్యమ కార్యకలాపాలు భావ విప్లవంలో అత్యంత కీలక పాత్ర పోషిస్తాయన్న అంశాన్ని గుర్తుంచుకోవాలి

పౌర సమాజంలో భావజాల ఆధిపత్యం కింది నుండి జరిగే ప్రక్రియగా గ్రాంసీ ప్రకటించారు. అట్టడుగునవున్న ప్రజా సమూహాలను ఉత్తేజపరిస్తే వారు తమ నాయకుల్ని తామే సృష్టించుకుంటారు. అంతేకానీ కొద్దిమంది నాయకుల కలయికతో పౌర సమాజంలో భావజాల ఆధిపత్యం సిద్ధించదు.

ముందుగా వ్యవస్థను మార్చే ప్రయత్నం చేసేవారు మార్క్సిజం, అంబేద్కరిజం, జ్యోతీబా ఫూలే రచనలతో పాటు గ్రాంసీని ప్రత్యేకంగా అధ్యయనం చెయ్యాలి. అలాగే మన రాష్ట్రంలో పౌర సమాజంలో ప్రజా హెజమనీ కోసం జరిగిన ప్రయత్నాలను అధ్యయనం చెయ్యాలి.ఒకనాడు కమ్యూనిస్టు పార్టీ ప్రజాసంఘాలను నిర్మించిన తీరును అర్థం చేసుకోవాలి. వారు ప్రజా సంఘాలను ఆయా వర్గాల ఐక్యవేదికలుగా నిర్వహించిన పద్ధతులు తెలుసుకోవాలి. నాయకత్వంలో

కమ్యూనిస్టులు కాని వారికి తగిన స్థానం కల్పించి అందరి సంస్థగా ప్రజా సంఘాలను నిర్వహించిన అనుభవాలను గ్రహించాలి. అననుకూల రాజకీయ పరిస్థితులలో కూడా ప్రజా సంఘాలు బహుముఖ ఉద్యమాలను సాగించడానికి అవకాశమున్న ప్రతి అంశాన్ని వినియోగించుకున్న తీరును పసిగట్టాలి.

దళిత మహాసభ సమాజంలోని మరో ముఖ్యమైన కుల వివక్ష సమస్యను ముందుకు తెచ్చింది. బహుజనుల రాజ్యాధికార సమస్యగా దానికి ప్రయత్నం చేశారు.

ఇప్పుడు ఈ అనుభవాల నేపథ్యంలో ప్రత్యామ్నాయ భావజాల ఆధిపత్యానికి ప్రస్తుత వ్యవస్థను ప్రతిఘటించే కార్యకలాపాలను రూపొందించుకోవాలి.

వ్యవస్థను మార్చాలని భావించే వారు ఎవరైనా పౌర సమాజం మీద భావ జాల ఆధిపత్యం సంపాదించడం తప్పనిసరి. అంటే ప్రజా సమూహాల ఇష్ట పూర్వక సమ్మతి పొందడం తప్పనిసరి. పైపై కూడికలు తీసివేతలతో,సంఘటనలతో వ్యవస్థలు మారవు

దీనిని కార్యరూపంలోకి పెట్టడానికి మనం గతం నుండి అనుభవాలను నేర్చుకోవాలి. రాష్ట్రంలో రాజకీయ పరిణామాల నేపథ్యాన్ని అర్థం చేసుకోవాలి. ప్రస్తుత వికృత రూపంలో సాగుతున్న రాజకీయాల్ని మార్చడానికి సన్నద్ధులు కావాలి. ఈ బృహత్తర ప్రయత్నానికి ప్రస్తుతం వ్యవస్థను మార్చాలని కోరుకునే వారిలో ఎవరో ఒకరు గంట కట్టాలి. అలా జరగకపోతే పరిస్థితుల ప్రోద్బలంతో అలాంటి కొత్త శక్తులు అంకురిస్తాయి.

చరిత్ర ఎల్లకాలం ఒకేచోట స్థిరంగా నిలిచిపోదు. అది ముందుకు సాగుతుంది. ప్రజలే చరిత్ర నిర్మాతలు – ప్రజలను దానికి సన్నద్ధం చెయ్యడమే అందరికీ కర్తవ్యం కావాలి.

ప్రజా ప్రత్యామ్నాయానికి దిక్సూచి

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో రాజకీయ ప్రయోగాలు పేరుతో డివిఎస్ వర్మగారు రాసిన చిన్న పుస్తకం ఇది. పుస్తకం చిన్నదైనా విశ్లేషణ మాత్రం చిక్కనైనది. కొత్త చూపుతో కొత్త కోణాలను చూపిస్తూ కొత్త ఆలోచనలను రేకెత్తిస్తుంది. వర్మగారి రచనలకున్న ప్రత్యేకతే అది.

గత 70 సంవత్సరాలుగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో జరిగిన రాజకీయ ప్రయోగాలను ఈ పుస్తకం మన ముందుంచుతుంది. ఇందులో పైకి కనిపించే అంశాల పొరలను తొలగించి వాటి నిజ స్వరూపాన్ని వెలికితీస్తుంది.

ఆధునిక సమాజంలో విస్తరించిన పౌరసమాజం రాజకీయ రంగంలో కీలక పాత్ర నిర్వహిస్తున్నది. పౌరసమాజ సమ్మతిని సాధించే కోణం నుండి చేసిన తొలి రాజకీయ విశ్లేషణ ఇదే. పౌరసమాజం మీద ఆధిపత్యాన్ని పొందే ప్రక్రియగా హెజమనీ సిద్ధాంతాన్ని ఆవిష్కరించిన మార్క్సిస్టు మేధావి ఆంటోనియో గ్రాంసీ భావజాలాన్ని అన్వయించి చేసిన తొలి విశ్లేషణా ఇదే.

1952 ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టుల అనూహ్య విజయాల వెనుక వున్న అసాధారణ శక్తిని, 1983 లో ఎన్ టి రామారావు విజయం వెనుక దాగిన రాజకీయ సంక్షోభ కాలపు రహస్యాలను బైట పెడుతుంది. దళిత మహాసభ మేనిఫెస్టోలో ఉపశ్రేణి కులాల రాజకీయ ఆకాంక్షలను విశదీకరిస్తుంది.

రాష్ట్రంలో రెండు ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావం వెనుక వున్న వర్గశక్తుల స్వరూప స్వభావాలను బహిర్గతం చేస్తుంది. రాష్ట్రంలో రాజకీయం ఎందుకు కులసమీకరణల సంఘర్షణ రూపం తీసుకుంది? ప్రస్తుత ఎన్నికల రాజకీయం కుబేరుల ఆటగా, కేవలం అధికార క్రీడగా ఎందుకు మారింది? ప్రజలను ప్రలోభ పెట్టే పద్ధతులు, ఏ ప్రయోజనం కోసం ప్రారంభమయ్యాయి? అన్న కీలక ప్రశ్నలకు చిల్లర సమాధానాలు కాకుండా వాటి వెనుక వున్న వర్గ ప్రయోజనాల గుట్టును రట్టు చేస్తుంది ఈ విశ్లేషణ.

రాష్ట్ర రాజకీయ పరిణామాలలో మౌలికమైన అంశాలను అర్థం చేసుకోడానికి ఉపకరించే ఒక అపురూపమైన విశ్లేషణను ఈ పుస్తకం అందిస్తుంది.

రాష్ట్రంలో ప్రజా ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయాన్ని సాధించాలనుకునే వారికి ఇదొక కరదీపిక. ఇదొక దిక్సూచి.

- డా బి రమేష్ చంద్ర బాబు